

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ**
∨ Депортація українських дітей РФ
- **ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я**
∨ Коронавірус в Україні та світі
- **ЕКОНОМІКА**
*∨ Шляхи та перспективи запровадження
e-резидентства в Україні*

№ 8 (250) ТРАВЕНЬ 2023

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 8 (250) 2023

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент України підписав Указ
щодо відзначення Дня Європи 9 травня 3
Президент України підписав Закон, який
звільняє аграріїв від сплати податків на
заміновані, забруднені та окуповані землі 3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Симоненко О.
Депортація українських дітей РФ
та механізми їх повернення до України 4
Беззуб І.
Коронавірус в Україні та світі:
три роки пандемії..... 13
Кривецький О.
Шляхи та перспективи запровадження
е-резидентства в Україні 23

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 25

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент України підписав Указ щодо відзначення Дня Європи 9 травня

Президент України В. Зеленський підписав Указ щодо відзначення Дня Європи 9 травня.

Він повідомив про це у спеціальному зверненні, Указ також оприлюднив на сайті Офісу Президента України.

«Багато років тому на нашому континенті була встановлена традиція святкування саме 9 травня Дня Європи – для відзначення досягнутих миру та єдності. Сьогодні єдність на нашому континенті наближає нас до відзначення першого дня нашого миру. І правильно буде разом з усією вільною Європою відзначати День Європи. Сьогодні я підписав відповідний указ, і щороку відзавтра 9 травня ми будемо вшановувати нашу історичну єдність – єдність усіх європейців, які знищили нацизм і переможуть рашизм. Єдність, яка наближає мир», – заявив В. Зеленський.

Він також повідомив, що подав до Верховної Ради України законопроект, яким пропонується

встановити 8 травня Днем пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 рр.

В. Зеленський зазначив, що Україна не забуде внесок українського народу у перемогу над нацизмом і не дасть брехати про те, що перемога у тій війні могла відбутися і без участі будь-якої країни чи народу.

«Як тоді ми разом знищували зло, так і зараз ми разом знищуємо аналогічне зло. На жаль, зло повернулося. Хоч агресор тепер інший, у нього та сама мета – поневолення або знищення. І як тоді ми спиралися на спільну силу вільних народів, так і зараз ми б'ємося проти зла разом із вільним світом, разом із вільною Європою. І ми переможемо! Буде день нашої перемоги – День перемоги України», – сказав Президент України (*Слово і діло (<https://www.slovoidilo.ua/2023/05/08/novyna/suspilstvo/zelenykyj-pidpysav-ukaz-pro-vidznachennya-dnya-yevropy-9-travnya>). – 2023. – 8.05*).

Президент України підписав Закон, який звільняє аграріїв від сплати податків на заміновані, забруднені та окуповані землі

Президент України В. Зеленський підписав Закон, який звільняє аграріїв та власників земельних ділянок від сплати податків на заміновані, забруднені, окуповані землі та землі, на яких ведуться бойові дії. Ідеться про законопроект № 7632 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно».

Дія Закону поширюється на земельні ділянки, які розташовані на територіях, де ведуться бойові дії або є тимчасово окупованими, а також перебувають у консервації, або забруднені вибухонебезпечними предметами. Їх власники та орендарі звільняються від мінімального

податкового зобов'язання, єдиного податку 4 групи та плати за землю.

Закон вступить в дію на наступний день після його публікації.

Нагадуємо, що Міністерство аграрної політики та продовольства України задля прозорості застосування норм підписаного Закону, а також з метою запобігання зловживань пільгами визначеними Законом, ініціюватиме окрему процедуру моніторингу використання таких земельних ділянок (*Міністерство аграрної політики та продовольства України (<https://minagro.gov.ua/news/prezident-ukrayini-pidpisav-zakon-yakij-zvilnyaye-agrariyiv-vid-splati-podatkov-na-zaminovani-zabrudneni-ta-okupovani-zemli>). – 2023. – 3.05*).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Симоненко, канд. політ. наук, ст. наук. співроб., НЮБ НБУВ

Депортація українських дітей РФ та механізми їх повернення до України

Під час військового вторгнення РФ в Україну тисячі українських дітей були депортовані до РФ. Достовірність цього факту підтвердила Організація Об'єднаних Націй, яка заявила, що російські сили відправляли українських дітей до РФ на усиновлення в межах масштабної програми. Associated Press в своєму розслідуванні також підтвердила, що російські війська примусово переселяли українських дітей без їхньої згоди, створювали літні табори для українських сиріт і «патріотичного виховання», а також русифікували їх, нав'язуючи російську мову, громадянство та всиновлення.

Станом на квітень 2023 р. Україна ідентифікувала 19 544 дітей, депортованих до РФ (відомо з якого українського міста ці діти і де приблизно вони перебувають на території РФ), про це повідомляє Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України з посиланням на останні дані Національного інформаційного бюро. У той же час в Офісі омбудсмена говорять про те, що кількість депортованих дітей є набагато більшою та припускають, що ця кількість сягає приблизно 150 тис. дітей. З іншого боку у російських джерелах проходить інформація про тисячі українських дітей, утримуваних на їхній території. Утім, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Д. Лубінець вважає ці дані «перебільшенням».

На жаль, з огляду на ситуацію, точна статистика навряд чи можлива, оскільки наразі ведуться активні бойові дії, а частина території України тимчасово окупована і найгірше, що депортація й надалі продовжується. Крім того, як повідомляють ЗМІ, РФ перешкоджає у доступі до інформації, пов'язаної з цим процесом. Такі перешкоди створюються як для компетентних органів України, так і міжнародних організацій, таких як ЮНІСЕФ,

МКЧХ та представників громадянського суспільства.

До того ж, підрахунок депортованих дітей ускладнює, зокрема, те, що частина з них перевозиться не до РФ, а на окуповану територію України, яка досі залишається непідконтрольною. «Не завжди маємо прямий контакт і розуміння, що там відбувається з дітьми, не завжди є зв'язок. І тому, можливо, хтось з дітей на місці, але ми не знаємо, що зараз з ними відбувається. Але є й, навпаки, факти, коли рідні, родичі думають, вірять в те, що з батьками дитини, з самою дитиною все добре, вони просто знаходяться на окупованій території, не мають змоги вийти на зв'язок, а по факту насправді дитину росіяни вже викрали... Чекаємо, що Російська Федерація все ж таки буде змушена прозвітувати. І тоді ми побачимо реально, можливо, правдиву цифру», – пояснила уповноважена Президента України з прав дитини Д. Герасимчук (URL: <https://www.unian.ua/society/yak-prosto-vijihati-za-kordon-advokat-nazvav-efektivniy-sposib-vijizdu-pid-chas-mobilizaciji-video-12198963.html>).

Загалом, географія депортації українських дітей досить широка. Здебільшого її було зафіксовано з Київської, Чернігівської, Сумської, Харківської, Херсонської, Запорізької, Миколаївської, Донецької, Луганської областей.

Також, як зазначалося в Офісі українського уповноваженого з прав людини, примусова депортація готувалась заздалегідь – українців, зокрема і дітей, спочатку звозили до фільтраційних таборів, а потім розподіляли по регіонах РФ (URL: <https://dyvys.info/2022/11/24/genotsyd-abo-navishho-rosiyi-ukrayinski-dity/>). Як зазначають у своїй доповіді експерти БФ «Голоси дітей» та ГО «Харківський інститут соціальних досліджень», фіксуються різні кроки росіян, якими обставляється і

прикривається депортація українських дітей. Так, зокрема, проводяться медичні огляди і діти відправляються нібито на лікування, також прикриттям для вивозу дітей є «оздоровлення в дитячих таборах» тощо. Крім того, правозахисники фіксують депортацію дітей, яких виховують у закладах інституційного догляду.

«Дітей депортували щонайменше в 5–7 регіонів РФ. Географія абсолютно різна: від астрахані до сахаліна, мурманська, дагестана. Навіть культурна віддаленість від України ніяк не може служити кращим інтересам дітей», – наголошує юрист Регіонального центру прав людини К. Рашевська.

При цьому, слід зазначити, що відповідно до ст. II Конвенції ООН від 9 грудня 1948 р. «Про запобігання злочину геноциду та покарання за нього» та Статуту Міжнародного кримінального суду (МКС), насильницька передача дітей з однієї групи в іншу, є однією з ознак геноциду. Згідно з цими міжнародними документами, геноцид – це дії, вчинені з наміром знищити повністю чи частково будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу (URL: <https://dyvys.info/2022/11/24/genotsyd-abo-navishhoro-siyi-ukrayinski-dity/>). І вважається одним з найтяжчих міжнародних злочинів.

З цього приводу Верховна Рада України ухвалила Постанову, в якій закликала ООН «припинити геноцид українського народу шляхом примусової депортації» українських дітей до РФ. Як зазначається у документі, РФ намагається «ідеологічно перевиховати» українських дітей, облаштувавши для цього на своїй території та в окупованому Криму 43 табори. «Майже за рік через них пройшли щонайменше шість тисяч українських дітей, про що повідомив представник Державного департаменту США Н. Прайс, пославшись на офіційний звіт Conflict Observatory», – йдеться у Постанові.

Слід зазначити, що 27 квітня 2023 р. Парламентська Асамблея Ради Європи прийняла Резолюцію, яка визнає геноцидом примусову депортацію українських дітей та дорослих в РФ. Про це повідомив нардеп та член постійної делегації Верховної ради ПАРЄ

О. Гончаренко. Зауважимо, що термін «геноцид» відносно дій РФ в офіційному документі такого рівня згадується вперше.

У резолюції зазначається, що згідно з нормами міжнародного права, примусова депортація – це ознака геноциду, тому всі випадки мають розслідуватись, а всі причетні понести відповідальність (URL: <https://delo.ua/politics/v-parje-viznali-deportaciyu-ukrayinskix-ditei-do-rosiyi-genocidom-416148/>).

У Резолюції, ухваленій більшістю голосів (87 із 89) зазначається, що ООН, Рада Європи, Європарламент та ОБСЄ рішуче засудили практику насильницького переміщення та депортації цивільних осіб, зокрема дітей, РФ з території України: «Застосовуючи цю практику, російська федерація часто нав'язує їм російське громадянство, що також призводить до порушення права дітей на ідентичність і сприяє незаконному усиновленню українських дітей російськими сім'ями. Такі практики заборонені міжнародним гуманітарним правом, правами людини та кримінальним правом і мають переслідуватися як воєнні злочини та злочини проти людяності. У випадку з насильницьким переміщенням дітей має місце злочин геноциду, що має бути ретельно розслідувано та переслідуватися у судовому порядку», – йдеться у документі. Асамблея також засудила порушення прав депортованих українських дітей на збереження своєї ідентичності, визначених Конвенцією про права дитини (ст. 8) ООН, «з практикою примусового прийняття російського громадянства та передачі дітей на виховання в сім'ї громадян рф». Врешті, ПАРЄ наголосила, що організований та систематичний характер примусового переміщення та депортації «дозволяють зробити висновок, що ці злочини не є випадковими чи незапланованими» та свідчать про намір «знищити Україну та українську ідентичність, а також культурні та мовні особливості її народу». До того ж ПАРЄ закликає «Міжнародний кримінальний суд з усією серйозністю розглянути можливе кримінальне переслідування за злочин геноциду з огляду на державну політику російської федерації стосовно українських дітей, які зараз перебувають у її руках, та закликає держави-

учасниці розглянути можливість кримінального переслідування за всі злочини в межах їхніх національних кримінальних судів, де це можливо (в Україні або в судах третіх країн з універсальною юрисдикцією)», – йдеться у Резолюції (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3701663-pare-viznala-genocidom-deportaciu-ukrainskih-ditej-do-rosii.html>).

На необхідності переслідування причетних до злочинів депортації наголошує і директор з адвокації Центру прав людини ZMINA А. Луньова. Зокрема, вона наголосила, що мають бути відкриті провадження на національному рівні: «Тоді ті, хто організовував процес депортації, можуть бути звинувачені у вчиненні депортації. ...Сподіваємося, що розслідування відбудеться на усіх рівнях і винних притягнуть до відповідальності, щоб вони сіли на лави підсудних», – підсумувала А. Луньова (URL: <https://rubryka.com/article/russia-abducts-ukrainian-children/>).

За роз'ясненням право захисниці, депортованих дітей поділяють на декілька груп: «Перша категорія – діти, які опинилися на території росії з батьками чи дорослими особами, які їх супроводжують. Друга категорія – діти, які стали сиротами під час збройного конфлікту. Тобто осиротіли, бо їхніх батьків вбила росія. Таких дітей шукати найскладніше, тому що про їхнє існування, про те, що вони зараз без батьків, Україна часто не знає.

Третя категорія – діти, які утримувалися в інтернатних закладах, санаторних формах навчання. Часто ці діти мають батьків, які перебувають у складних життєвих обставинах і знаходяться на окупованій території. Крім того, йдеться про дитячі будинки, де живуть діти-сироти.

Четверта категорія – діти, відправлені в табори чи на лікування на територію рф разом із батьками» (URL: <https://rubryka.com/article/russia-abducts-ukrainian-children/>).

Водночас, Лабораторія гуманітарних досліджень Єльської школи громадського здоров'я 14 лютого 2023 р. презентувала дослідження на тему «Російська систематична програма перевиховання й усиновлення дітей з України». У ньому аналітики доводять, що

Росія створила 43 табори для політичного перевиховання дітей, після чого ці діти будуть усиновлені в російські сім'ї (URL: <https://rubryka.com/article/russia-abducts-ukrainian-children/>).

Як зазначає народний депутат, член парламентського Комітету з питань молоді і спорту І. Борзова: «Майже за рік повномасштабної війни через такі табори пройшли щонайменше 6 тисяч українських дітей. Країна-агресорка намагається перевиховати українських дітей і зробити їх "проросійськими". Це знищення національної ідентичності, що також є актом геноциду», – зазначила вона (URL: <http://www.golos.com.ua/article/368884>).

Наявність фільтраційних таборів підтверджує і заступник Голови місії США при ОБСЄ К. Остріан. На зустрічі ОБСЄ у Відні, К. Остріан заявила, що такі табори організували у школах, спортивних центрах та закладах культури, які захоплені російськими військами (URL: <https://dyvys.info/2022/11/24/genotsyd-abo-navishho-rosiyi-ukrayinski-dity/>).

Проте російський омбудсмен Т. Москалькова заперечила існування таких російських фільтраційних таборів на окупованих територіях.

Згідно із заявами та повідомленнями у ЗМІ, РФ вжила багато заходів щодо переміщених українських дітей. Зокрема, є велика небезпека того, що частина дітей назавжди залишиться в Російській Федерації, адже ця країна створила підстави, які сприятимуть цьому, а саме: надання російського громадянства, влаштування дітей у прийомні сім'ї та підлаштування законодавства. Наприклад, 30 травня 2022 р. В. Путін підписав зміни до Указу від 2019 р. про спрощений порядок набуття громадянства. «Встановити, що діти-сироти та діти, які залишились без опіки батьків, неповносправні особи, які є громадянами ДНР, ЛНР чи України, набувають громадянство РФ у спрощеному порядку», – йдеться в цьому документі.

Український уряд назвав указ Президента РФ про спрощення надання громадянства РФ способом «легалізації викрадення дітей з території України». Уряд підкреслює, що це «грубо порушує» Женевську конвенцію 1949 р.

про захист цивільного населення під час війни та Конвенцію ООН про права дитини 1989 р. У МЗС України також вважають, що дії можуть кваліфікуватися як примусове переміщення дітей з однієї цільової групи людей в іншу. У заяві уряд України наголошує: «Скоєні російськими високопосадовцями та військовослужбовцями найтяжчі міжнародні злочини проти дітей на території України будуть розслідувані, а винні особи будуть притягнуті до кримінальної відповідальності. Росії не вдасться уникнути найсуворішої відповідальності», – наголосили в Міністерстві закордонних справ України (URL: <http://surl.li/gpoc>).

Загалом, за аналізом експертів, найбільші хвилі депортації дітей проходили до кінця вересня 2022 р. При цьому окремо слід зазначити, що за даними аналітичного звіту «Примусова депортація дітей в РФ», який підготували «Східна правозахисна група» та «Інститут стратегічних досліджень та безпеки», росіяни організували додаткові заходи із сегрегації дітей за ознакою стану здоров'я.

Крім вищезазначеного, звернемо увагу, що до сьогодні в РФ проводиться активна державна кампанія з пропобанди усиновлення депортованих українських дітей з метою їх інтеграції у російську спільноту. У тому числі, російськими соціальними мережами активно поширюються відеосюжети про усиновлених українських дітей, об'єднані однією назвою – «Дитинство. Повернення».

Як інформує ВВС (з посиланням на повідомлення офіційних органів РФ), на теперішній час вже понад 100 дітей віддали у прийомні сім'ї, і цей процес триває. За даними ГО «Регіональний центр прав людини», зібраними під час моніторингу офіційних інтернет-ресурсів РФ та обрахованими методом крос-калькуляцій, станом на кінець жовтня 2022 р. до російських прийомних родин було передано 386 депортованих українських дітей.

Важливо відмітити, що українських дітей оформлюють не як усиновлення, а як встановлення постійної опіки на платній основі. У таких випадках дитина лишається в «приймних батьків» до повноліття. При цьому уповноважена при Президенті РФ з прав

дитини М. Львова-Белова, заявила в інтерв'ю ЗМІ, що «... коли діти стали громадянами Росії, тимчасова опіка може стати постійною». Та наголосила, що сама «усиновила» хлопчика-сироту з Маріуполя.

Між тим, за прогнозами директора з адвокації Центру прав людини ZMINA А. Луньової, говорити про усиновлення росіянами наших дітей складно, адже немає жодних документальних підтверджень, позаяк усі судові рішення по усиновленню закриті. Щоб дізнатися про те, що відбувається з дітьми на території РФ та на окупованих нею територіях, правозахисники вимушені досліджувати відео, які «зливають» у пропагандистські канали, оскільки не мають доступу на ці території (URL: <https://rubryka.com/article/russia-abducts-ukrainian-children/>).

Проте існує інша точка зору, наприклад, голова правління «Української мережі за права дитини» і програмний директор «СОС. Дитячі містечка України» Д. Касьянова, вважає, що боятися того, що українських дітей одразу ж усиновлять, не варто. Подібні сценарії, на її думку, скоріше, програються пропагандою, ніж реально будуть масово реалізовані: «У 2014 році велику кількість дітей було вивезено з інтернатних закладів на територію України. Усе одно за півроку всі інтернати, дитячі будинки (на окупованій території, – ред.) заповнилися дітьми, бо людям не було на що жити, вони вели асоціальний спосіб життя і, відповідно, кількість дітей у закладах була велика. Але росіяни мали можливість всі ці вісім років приїжджати в Донецьк і Луганськ. Я знаю, що сплеску усиновлення не було», – розповіла «РБК-Україна» Д. Касьянова.

Як повідомляє ISW, у повідомленні в Telegram, опублікованому 10 березня, М. Львова-Белова звинуватила Захід у штучному створенні страху щодо депортації та примусового усиновлення українських дітей і заявила, що діти приїхали на окуповані території України та територію РФ «добровільно» і можуть повернутися до своїх родин.

За висновками ISW, хоча російська уповноважена з прав дитини М. Львова-Белова і підтвердила, що російський уряд використовує

різні схеми для депортації українських дітей до РФ, проте коментар російської уповноваженої з прав дитини, очевидно, мав на меті спростувати звинувачення Заходу в незаконності цих дій.

У той же час, М. Львова-Белова визнала, що російська влада вивезла дітей із Херсонської, Запорізької та Харківської областей у «санаторії» та оздоровчі табори в окупованому Криму та Краснодарському краї для «відпочинку» та захисту від бойових дій.

У цьому контексті, нагадаємо, що 17 березня 2023 р. Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт президента РФ В. Путіна, а також російської уповноваженої з прав дітей М. Львової-Белової. Їх підозрюють у незаконній депортації та переміщенні українських дітей. І якщо вони виїдуть за територію РФ в країни, які є учасниками МКС та ратифікували Римський статут (а це 123 країни світу), їх повинні будуть заарештувати та передати до суду, повідомив генпрокурор України А. Костін.

У свою чергу, Парламентська Асамблея Ради Європи 27 квітня 2023 р. прийняла Резолюцію, в якій підтримала це рішення Міжнародного кримінального суду. За словами нардепа та члена постійної делегації Верховної ради ПАРЄ О. Гончаренко: «...не всі члени ПАРЄ є країнами, які ратифікували Римський статут по якому виданий ордер на арешт Путіна. І саме прийняття цієї резолюції розширює коло країн де Путін офіційно вважається підозрюваним у військових злочинах» (URL: <https://delo.ua/politics/v-parje-viznali-deportaciyu-ukrayinskix-ditei-do-rosiyi-genocidom-416148/>).

Врешті, за словами експертів очікувати від РФ кроку в напрямі спрощення процедури, або хоча б представлення даних депортованих дітей не варто, і один з виходів може бути – міжнародний тиск. Зокрема, як вважають в офісі українського омбудсмена, на РФ необхідно впливати через призму міжнародних договорів, умови яких вона зобов'язана виконувати, оскільки є однією зі сторін-підписантів.

Проте директор програм з надзвичайних ситуацій ЮНІСЕФ М. Фонтейн сказав CBS News, що ЮНІСЕФ «розглядає, як ми можемо це відстежити або допомогти», хоча наразі він не має можливості провести розслідування.

Натомість Верховний комісар ООН з прав людини 15 червня 2022 р. оголосила, що її відомство почало розслідування звинувачень у примусовій депортації дітей з України до Російської Федерації.

Зі свого боку, дослідник геноциду Т. Д. Снайдер заявив, що «масове викрадення дітей і спроба асимілювати їх в чужій культурі є геноцидом відповідно до ст. 2 розділу Конвенції про геноцид 1948 р.

Понад те 21 грудня 2022 р. французька асоціація «За Україну, за їхню і нашу свободу!» надіслала звернення до К. Хана, головного прокурора Міжнародного кримінального суду, щоб сприяти розслідуванню, відкритому 2 березня 2022 р. Це повідомлення стосується інцидентів примусового переміщення та широкомасштабної депортації українських дітей до РФ.

Також парламент Словаччини висловив крайнє обурення незаконній депортації жінок і дітей. Про це повідомила віцеспікер О. Кондратюк. У тому числі, словацькі депутати закликали РФ негайно припинити депортацію українських дітей і жінок та повернути всіх депортованих в Україну. Крім того, парламент звернувся до генерального прокурора Словаччини з проханням дати оцінку насильницькому переселенню дітей з України на територію Росії. Якщо ж такі дії підпадають під вчинення геноциду, генерального прокурора просять порушити кримінальну справу. Окремо парламентарі звернулись до міжнародних організацій, особливо ООН і Міжнародного Комітета Червоного Хреста. Їх попросили посилити зусилля для повернення в Україну всіх незаконно депортованих до РФ дітей та інших осіб (URL: https://lb.ua/world/2023/03/28/550290_parlament_slovachchini_zasudiv_masovu.html).

Як повідомляє Держдепартамент США, за його підтримки, Conflict Observatory, опублікувала незалежну доповідь, в якій детально описано питання переселення тисяч українських дітей до РФ: «... Росія має негайно припинити примусові переміщення і депортації та повернути дітей їхнім родинам або законним опікунам. Росія повинна надати реєстраційні

списки переселених і депортованих дітей з України та надати зовнішнім незалежним спостерігачам доступ до відповідних об'єктів на окупованих Росією територіях України та в самій Росії», – йдеться в повідомленні, оприлюдненому на сайті Держдепартаменту.

У доповіді також наголошується на постійній підтримці Україні з боку США: «Руйнівні наслідки війни Путіна для дітей України відчуватимуться поколіннями. Сполучені Штати підтримуватимуть Україну та домагатимуться відповідальності за жорстокі зловживання з боку Росії стільки, скільки буде потрібно», – йдеться в повідомленні.

Нагадаємо, що наприкінці січня верховний комісар ООН у справах біженців Ф. Гранді заявив, що Росія порушує фундаментальні принципи захисту дітей у воєнний час (йдеться про дітей, яких вивезли з окупованих територій України до Росії), видаючи українським дітям російські паспорти та видаючи їх на усиновлення до російських родин.

Окрім того, на сесії 4 квітня 2023 р. Рада Організації Об'єднаних Націй з прав людини ухвалила Резолюцію про стан прав людини в Україні у зв'язку з агресією РФ в якій, серед іншого, засуджується депортація дітей та дорослих з тимчасово окупованих територій України до РФ. Рада ООН вимагає від Москви надати представникам загальновізнаних міжнародних правозахисних та гуманітарних структур безперешкодний доступ, повну та достовірну інформацію про депортованих «та забезпечити гідне поводження з ними та їх безпечне повернення».

Однак, як йдеться у доповіді Комісії ООН із розслідування воєнних злочинів під час війни РФ проти України, примусове переміщення та депортація РФ українських дітей з окупованих українських територій є воєнним злочином.

Як повідомляється на Офіційному вебпорталі парламенту України, Комісія розглянула випадки переміщення 164 дітей віком від 4 до 18 років з Донецької, Харківської та Херсонської областей та дійшла висновку, що в жодній з цих ситуацій переміщення дітей не відповідало вимогам міжнародного гуманітарного права. Переміщення не було

виправдано міркуваннями безпеки або станом здоров'я.

Нагадаємо, нещодавно український парламент звернувся до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців щодо депортації українських дітей до РФ: «Наших дітей примусово забирають у батьків, змушують забути своє походження, мову, культуру, перетворюють на росіян. Так звані «табори відпочинку» для ідеологічного перевиховання українських дітей – це не лише порушення міжнародних конвенцій, а чергове свідчення геноциду, однією з ознак якого є примусове переведення з однієї національної групи в іншу», – сказала перша авторка проекту Постанови, голова підкомітету у справах сім'ї та дітей Т. Скрипка (URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/234308.html).

При цьому слід відмітити, що Євросоюз має намір розширити список санкцій проти росіян, до якого ймовірно, потраплять чиновники РФ, причетні до депортації українських дітей. Як повідомляє EUobserver, обмеження запровадять проти міністра сім'ї Башкирії Л. І., заступника глави уряду московської області В. Духіна та омбудсмена Т. Москальковій. Як пише видання, їм загрожує заборона на видачу віз та заморожування активів за допомогу в організації масових викрадень українських дітей з окупованих територій України (URL: https://ipress.ua/news/yes_rozshyryt_sanktsii_prot_y_rf_za_deportatsiyu_ukrainskyh_ditey_339874.html).

Показовою також є інформація про те, що 49 країн світу підписали заяву, в якій засуджуються дії Росії в Україні, зокрема, примусову депортацію українських дітей, а також інші серйозні порушення щодо дітей, вчинені російськими військами в Україні. Про це повідомив постійний представник України при ООН, С. Кислиця. Жодна кількість дезінформації, яку поширює РФ, не може заперечити правдивість цього питання або захистити людей від відповідальності за ці злочини, – йдеться у заяві. Серед країн, які підписали заяву: Албанія, Німеччина, Грузія,

Нова Зеландія, Північна Македонія, Норвегія, Велика Британія та інші (URL: https://24tv.ua/snig-ukrayini-kvitni-yak-dovgo-snizhitime-zahodi-de-chehati-moroziv_n2289552).

Як повідомляє Мінреінтеграції, резолюцію, яка засуджує примусову депортацію українських дітей до РФ, 30 березня схвалила Верховна палата польського сенату. Цей документ підтримали одностайно всі 90 senatorів. У прийнятому документі наголошується, що «з початку військової агресії проти України російська влада проводить масові депортації українських дітей до Росії на тимчасово окупованих нею територіях. А також – робить усе, аби унеможливити повернення цих дітей до родин», – йдеться у повідомленні. Також парламентарі закликали міжнародні організації й інститути з відповідною юридичною компетенцією притягнути до кримінальної відповідальності осіб, які скоїли воєнні злочини в Україні (URL: <http://surl.li/gwrha>).

У свою чергу, заступник голови МЗС Польщі Ш. Шинковський вель Сенк, заявив, що Польща разом з Європейською комісією та Організацією Об'єднаних Націй оголосили про спільну ініціативу, спрямовану на повернення дітей, викрадених з України під час російського вторгнення.

Як повідомляє DW, про це також заявляла офіційний представник Єврокомісії Д. Спінант. «Разом із Польщею ми запускаємо цю ініціативу за підтримки агентств ООН. Мета – об'єднати сили для збору доказів, щоби знайти викрадених дітей та притягнути до відповідальності винних», – наголосила вона.

При цьому слід зазначити, що інформацію про те, де може бути дитина, збирають по крихтах – свідчення, моніторинг російських ЗМІ, волонтери, тощо. Спроби безпосередньо контактувати з відповідними структурами РФ ніякого результату очікувано не дають. У той же час, структури ООН і ОБСЄ, які працюють на території РФ мають обмежений мандат. Тобто вони мають виключно гуманітарний мандат і можуть бути допущені до розподілення гуманітарної допомоги.

Отже, при можливості, викраденій і вивезеній до РФ дитині важливо дати про

себе знати, адже Росія територіально велика країна, відтак, щоб знайти дитину треба знати принаймні регіон, де вона перебуває. На цьому наголошує директор з адвокації Центру прав людини ZMINA А. Луньова: «...Є випадки, коли діти вже старшого віку самі, маючи телефони з інтернетом, шукали шляхи виїзду з території РФ. Наприклад, дитина звертається до організації, яка допомагає виїхати, ті зі свого боку зв'язуються з іншими організаціями тут в Україні. Тоді тут виготовляється свідоцтво про народження, яке допоможе забрати дитину з території росії. Будь-яка інформація, що надходить до Мінреінтеграції чи до Омбудсмена таким не дуже простим способом, завжди знаходить реакцію», – зазначила вона (URL: <https://rubryka.com/article/russia-abducts-ukrainian-children/>).

Тому для дитини, яка вже у достатньо свідомому віці, є більше шансів на повернення додому. Нещодавно приклад такої волі став відомий завдяки омбудсману Д. Лубінцю, коли 16-річний Сергій, якого після захоплення його різного населеного пункту поблизу Маріуполя росіяни вивезли спочатку в Донецьк, а потім і в РФ, повернувся в Україну. На щастя, Сергій знайшов спосіб сконтактувати з волонтерами та повернутись додому. Якщо ж мова йде про маленьких дітей, то надії на їх і повернення додому обмаль. На жаль, частина з них так і не дізнається правду про себе як і те, що з ними сталось (URL: https://lb.ua/blog/kateryna_adamova/540942_deportatsiya_ukrainskih_ditey.html).

Таким чином, шляхи повернення депортованих дітей можуть бути різні. Це і особисте звернення родичів до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини Д. Лубінця або ж до представника Уповноваженого з прав дітей, сім'ї, молоді та спорту пані О. Вихор і допомога волонтерів, а також, подання заяви на порталі «Діти війни» про депортацію дитини і отримати консультацію щодо своїх подальших дій. До речі, на цьому сайті здійснюється процес ідентифікації дитини.

Існує також іще одна процедура – Ad hoc. Проте, за словами директора з адвокації Центру прав людини ZMINA А. Луньової, вона працює

«погано або мало... Тому дуже важливо, щоб родичі, опікуни або ті, хто знає, що їхня дитина опинилася або ймовірно опинилася на території РФ, давали про це знати державі. Це і є початок для механізму з повернення дитини. Інакше дітей, у яких є родичі, не повернути», – пояснює А. Луньова (URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/07/yak-ukrayini-povernuty-deportovanyh-do-rosiyi-ditej-ekspertka-kateryna-rashevskaja/>).

Утім, на думку юриста Регіонального центру прав людини (RCHR) К. Рашевської, необхідний централізований механізм, щоб повертати групами і врешті повернути всіх. Вона вказує на дві проблеми: з одного боку – РФ не хоче нікого повертати, а з другого – це ідентифікація дітей. «... До широкомасштабного вторгнення у нас навіть не було єдиного реєстру дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Тож зараз складно розібратися, кого саме вивезли. Крім того, росіяни вивозили дітей разом з реєстрами, які використовували для пошуку дітей. У нас є відео з Херсонщини, де російські військові ходять по сиротинцю і шукають реєстри. Тобто зараз ідентифікація депортованих дітей здійснюється тільки через заяву рідних або інших осіб, які володіють інформацією про дитину. Ідентифікація лежить в основі створення механізму повернення. По хорошому, росія має надати МКЧХ інформацію про кожну депортовану дитину, це її зобов'язання відповідно до гуманітарного права та додаткового протоколу 1 до Женевської конвенції, але вона цього не робить», – зазначила юрист (URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/07/yak-ukrayini-povernuty-deportovanyh-do-rosiyi-ditej-ekspertka-kateryna-rashevskaja/>).

К. Рашевська, серед іншого, звертає увагу на допомогу у вирішенні цього питання неурядових організацій та ЗМІ: «...якщо цю історію роздути в медіа, росіяни можуть і самі вийти на зв'язок і повернути дитину. За нашим досвідом медіатизація допомагала поверненню дітей, але чомусь батьки бояться звертатися до ЗМІ. І останній варіант – звернутися до дитячого омбудсмена російської федерації Марії Львової-Белової, залишити заявку і бути

готовим поїхати в росію через кілька країн і особисто забрати дитину. Це може зробити один з батьків, опікун, тобто законний представник дитини. ... І ще один нюанс – якщо на території росії є якісь родичі, це погіршує шанси дитини на повернення в Україну, її швидше віддадуть російським родичам, аніж повернуть додому», – зауважила юрист (URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/07/yak-ukrayini-povernuty-deportovanyh-do-rosiyi-ditej-ekspertka-kateryna-rashevskaja/>).

Звернемо увагу, що питання депортації українських дітей на територію РФ буде обговорено на саміті лідерів країн-членів Ради Європи наприкінці травня в ісландському Рейк'явіку.

Важливо в цьому контексті згадати і про те, що міжнародні й українські слідчі зібрали докази, на базі яких МКС має намір відкрити перші дві справи проти країни-агресора: про викрадення українських дітей і про численні навмисні удари загарбників по об'єктах цивільної інфраструктури України. Таку інформацію оприлюднило видання The New York Times, спираючись на власні джерела. Як інформує видання, МКС буде домагатися видачі ордерів на арешт осіб, що підозрюються в обох справах. Справа про викрадення дітей стосується депортації неповнолітніх українців – від немовлят до підлітків. За словами головного прокурора К. Хана, ця справа є пріоритетом для його слідчих.

Отже, підсумовуючи, робимо висновок, що наразі дуже складно відстежити реальну кількість дітей, які були вивезені, а тим більше їхнє місцезнаходження. На жаль, не існує окремого механізму для повернення до України депортованих дітей РФ, він потребує розробки. Проте, як би складно це не було, українська влада і суспільство має робити все можливе, аби виявляти і документувати випадки депортації дітей, а також повертати їх додому. А дії всіх причетних до вчинення цього злочину, важливо розслідувати і притягнути до відповідальності *(Стаття підготовлена з використанням інформації таких джерел: Офіційний вебпортал парламенту України (https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/234308).*

html); *Yur-Gazeta.com* (<https://yur-gazeta.com/golovna/komisiya-oon-viznala-voennim-zlochynom-deportaciyu-rf-ukrayinskih-ditey-z-okupovanih-teritoriy.html>); Міністерство закордонних справ України (<https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-v-oon-zaklikav-mizhnarodnu-spilnotu-obyednati-zusillya-dlya-povernennya-deportovanih-rf-ukrayinskih-ditej>); Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (<https://minre.gov.ua/2023/03/14/mizhnarodnyj-kryminalnyj-sud-prytyagne-rf-do-vidpovidalnosti-za-genoczyd-i-vykradennya-ukrayinskyh-ditej>); Голос України (<http://www.golos.com.ua/article/368884>); Суснільне Новину (<http://surl.li/gwrju>; <https://suspilne.media/434019-v-ukraini-rozpocalas-reestraciya-na-ucast-u-nacionalnomu-multipredmetnomu-testi>); Укрінформ (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3668591-deportaciya-ukrayinskih-ditej-v-rosiu-nabula-oznak-genocidu.html>); LB.ua (https://lb.ua/blog/kateryna_adamova/540942-deportatsiya_ukrayinskih_ditey.html; https://lb.ua/world/2023/03/28/550290_parlament_slovachchini_zasudiv_masovu.html); TCH (<https://tsn.ua/politika/sanatoriyi-ta-bazi-vidpochinku-rosiyskiy-uryad-vikoristovuye-riznishemi-dlya-deportaciyi-ukrayinskih-ditey-do-rf-isw-2282983.html>); УНІАН (<https://www.unian.ua/society/advokat-dav-poradu-ukrajincyam-yaki-sami-virishuyut-yti-v-zsu-12196596.html>; <https://www.unian.ua/society/yak-prosto-vijhati-za-kordon-advokat-nazvav-efektivniy-sposib-vijizdu-pid-chas-mobilizaciji-video-12198963.html>); Українська правда (<https://www.pravda.com.ua/news/2023/03/29/7395501/>); Радіо Свобода (<https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosia-deportatsia-ditey-derzhdep/32271570.html>); TEXTY.ORG.UA (<https://texty.org.ua/fragments/108994/yak-rosiyany-vyvozyat-ukrayinskyh-ditej-do-rf-i-zminyuyut-yihnyu-identychnist-doslidzhennya/>); Слово і Діло (<https://www.slovoidilo.ua/2023/02/28/novyna/suspilstvo/skilky-deportovanyh-ditej-ukrayina-zmohla-povernuty-rf-novi-danihenprokurora>); РБК-Україна (<https://www.rbc.ua/ukr/news/pentagon-prekrashchaet-priem-istrebiteley-1662606973.html>); Бікїнедія (<http://surl.li/gpocf>); (<https://evacuation.city/articles/260579/yak-rosiya-krade-ukrayinskih-ditej-deportaciya-i-varianti-povernennya-dodomu>); АрміяInform (<https://armyinform.com.ua/2023/02/07/yak-ukrayini-povernuty-deportovanyh-do-rosiyi-ditej-ekspertka-kateryna-rashevskaya>); DW (<https://www.dw.com/uk/rada-oon-z-prav-ludini-zasudila-deportaciyu-ukrayinskih-ditej-do-rosii/a-65230320>; <https://www.dw.com/uk/popri-order-na-arrest-rosia-planue-vistup-ditacoi-ombudsmenki-v-radbezi-oon/a-65224479>; <https://www.dw.com/uk/es-sukatime-vikradenih-rosieu-ukrayinskih-ditej/a-64835705>); Нова Українська школа (<https://nus.org.ua/news/komisiya-oon-vyznala-prymusovi-peremishhennya-ta-deportatsiyi-ukrayinskyh-ditej-do-rf-voyennym-zlochynom/>); Rubryka.com (<https://rubryka.com/article/russia-abducts-ukrainian-children/>); Korrespondent.net (<https://ua.korrespondent.net/world/4570770-u-parie-vidbudutsia-debaty-pro-nezakonnu-deportatsiyu-rf-ukrayinskykh-ditej>); Дивусь.info (<https://dyvys.info/2022/11/24/genotsyd-abo-navishho-rosiyi-ukrayinski-dity/>); (<http://surl.li/gwrha>); iPress (https://ipress.ua/news/yes_rozshyryt_sanktsii_prot_y_r_f_za_deportatsiyu_ukrayinskyh_ditej_339874.html); 24 Канал (https://24tv.ua/snig-ukrayini-kvitni-yak-dovgo-snizhitime-zahodi-de-chekatimoroziv_n2289552); Delo.ua (<https://delo.ua/politics/v-parje-viznali-deportaciyu-ukrayinskix-ditej-do-rosiyi-genocidom-416148/>)).

I. Беззуб, наук. співроб. НЮБ НБУВ

Коронавірус в Україні та світі: три роки пандемії

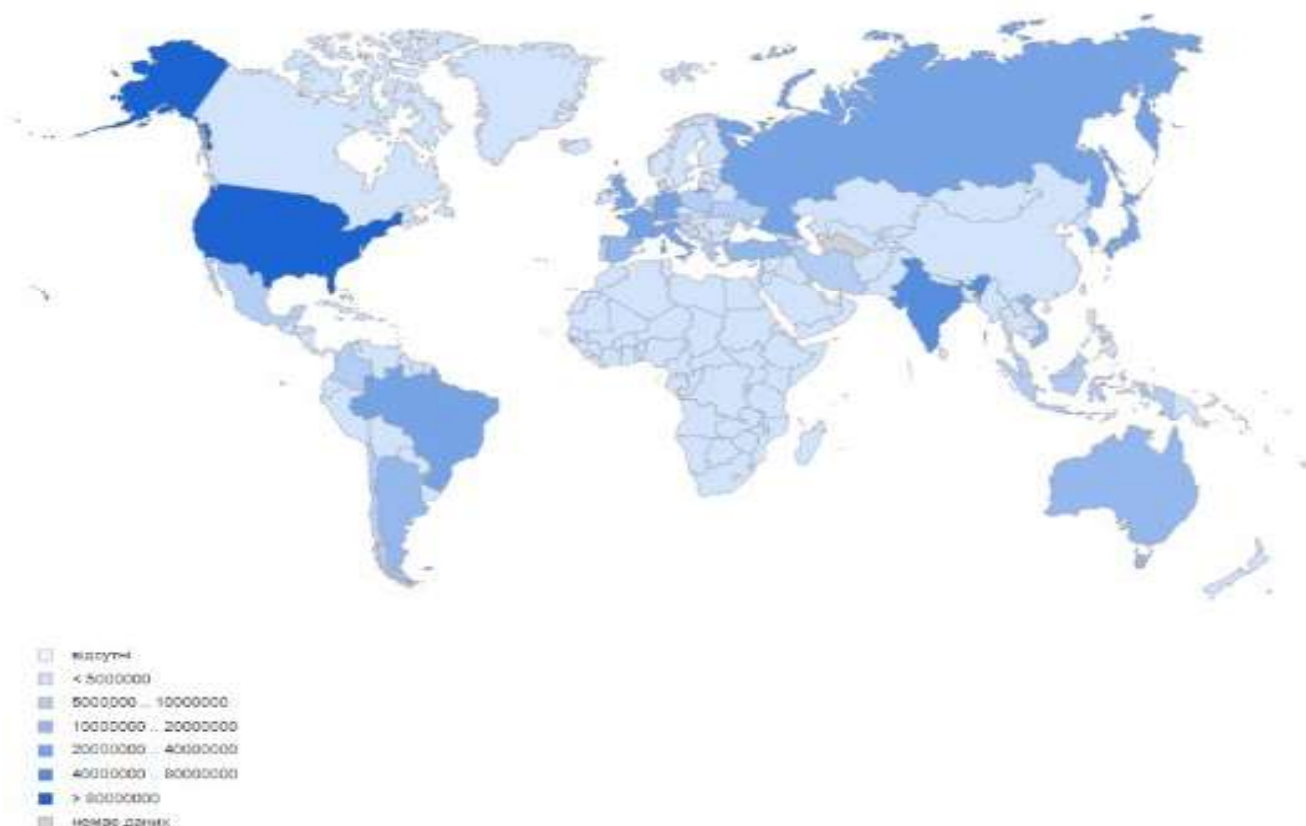
11 березня 2023 р. виповнилося три роки, як Всесвітня організація охорони здоров'я вперше назвала спалах COVID-19 пандемією, яка стала по-справжньому всесвітньою проблемою, змінивши життя людей, ставши причиною соціально-економічних потрясінь.

У 90 % країн пандемія призвела до серйозних збоїв у роботі систем охорони здоров'я, але, як наголошують експерти, це щось значно масштабніше, ніж криза в сфері охорони здоров'я.

Негативного впливу зазнала як світова економіка в цілому, так і економіка окремих країн та секторів ринку. Були закриті кордони багатьох держав і введені екстрені заходи безпеки. Безліч спортивних, релігійних, політичних та культурних заходів були перенесені або скасовані. Через жорсткий карантин у ряді країн і регіонів пройшли протести.

У 172 країнах були закриті навчальні заклади, що торкнулося приблизно 98,5 % світового населення шкільного та студентського віку. Слід зазначити, коли школярів та студентів масово переводили на дистанційне навчання, експерти попереджали про майбутні проблеми з освітою, нерівність у доступі до неї. Доповідь Світового банку (COVID-19's Devastating Impact on Young People) констатує, що пандемія зірвала розвиток дітей та молоді, якій три роки тому ще не виповнилося 25 років, у країнах з низьким та середнім рівнем доходу. Йдеться про покоління, яке в 2050 р. становитиме 90 % робочої сили. Сумні перспективи, якщо не адаптувати навчання, не надолужити його, це збільшення нерівності, зниження продуктивності та, можливо, соціальні заворушення в майбутньому.

Всього інфіковано

Карта заражень COVID-19 по країнам світу. Джерело інформації:
<https://index.minfin.com.ua/ua/reference/coronavirus/geography/maps/>

30 січня 2023 р. ВООЗ оголосила продовження офіційного статусу пандемії COVID-19, як «глобальної надзвичайної ситуації». Водночас уже 5 травня організація скасувала статус пандемії. Глава ВООЗ Т. Гебреїсус також оголосив про припинення роботи надзвичайного комітету ВООЗ. Водночас, наголосив Т. Гебреїсус, загроза коронавірусу залишається і країни не мають розслаблятися.

За три роки коронавірус забрав 6,8 млн життів, однак, поява вакцин і методів лікування суттєво змінила ситуацію. Генеральний директор ВООЗ Т. Гебреїсус звертає увагу на те, що вакцини, терапевтичні препарати та засоби діагностики відіграють вирішальну роль у запобіганні розвитку важких захворювань, порятунку людських життів та полегшенні навантаження, що лежить на системах охорони здоров'я та медичних працівниках. Проте глобальні зусилля з реагування, як і раніше, наштовхуються на перешкоди, оскільки в багатьох країнах недостатня кількість вакцинованих, обмежений і нерівномірний доступ до антивірусних препаратів, й системи охорони здоров'я в багатьох країнах не справляються з напливом пацієнтів – не лише з ковідом, а й з іншими респіраторними захворюваннями.

Очільник ВООЗ окремо відзначив «потоки псевдонауки та дезінформації» як одну з причин, через що Covid-19 продовжує залишатися серйозним викликом для медиків та міжнародних організацій.

Крім того, вразливі місця в епіднагляді, тестуванні та вакцинації продовжують створювати ідеальні умови для появи тривожного нового варіанту, який потенційно може спричинити значну смертність, наголосив Т. Гебреїсус.

Експерти ВООЗ визнають, що не зважаючи на успіхи у боротьбі з коронавірусом, говорити про закінчення пандемії зарано. На це рішення вплинув, зокрема, і спалах COVID-19 у Китаї в грудні 2022 р., що стався після скасування країною більшості карантинних заходів.

Водночас ВООЗ вважає, що пандемія, можливо, наближається до «точки перелому»,

коли вищий рівень імунітету може знизити смертність, пов'язану з вірусом. «Ми продовжуємо сподіватися, що наступного року світ перейде до нової фази, коли ми скоротимо госпіталізацію та смертність до найнижчого можливого рівня. Проте немає жодних сумнівів, що цей вірус залишиться постійним збудником у людей і тварин у доступному для огляду майбутньому», – заявив гендиректор ВООЗ Т. Гебреїсус.

на необхідності країнами підтримувати достатні запаси медичного обладнання та медичних працівників. Голова технічної групи підрозділу надзвичайних захворювань ВООЗ М. Керкхове наголосила, що вірус часто мутує, тому передбачити розвиток пандемії складно, зокрема, й через те, що різні країни борються з пандемією по-різному.

Для покращення та посилення боротьби з пандемією коронавірусу країни Великої двадцятки оголосили про створення відповідного Фонду на суму 1,4 млрд дол. Ці гроші будуть спрямовані на зміцнення систем охорони здоров'я та перекриття дірок у бюджетах упродовж п'яти наступних років, повідомили міністри охорони здоров'я G20 під час конференції на індонезійському острові Балі 12 листопада 2022 р.

На конференції також був узгоджений механізм отримання коштів та досягнута домовленість про створення робочої групи та керівного органу. Оскільки вірус не знає кордонів, необхідно створити міцну архітектуру охорони здоров'я, заявив генсек міністерства охорони здоров'я Індонезії К. Нуграха.

У свою чергу, Світовий банк і ВООЗ підраховали, що для покриття дефіцитів фінансування у боротьбі з пандемією COVID-19 у найближчі п'ять років потрібно 10,5 млрд дол.

Під час церемонії вручення медалі Томаса Френсіса-молодшого за внесок в галузі глобальної охорони здоров'я Т. Гебреїсус заявив, що наразі найважливіше засвоїти уроки пандемії. Перший – це важливість громадської охорони здоров'я, другий – у важливості науки, а третій – у важливості співробітництва.

Також, зазначив Т. Гебреїсус, міжнародній спільноті обов'язково необхідно встановити

походження COVID-19, аби підготуватися, упередити та реагувати на майбутні епідемії і пандемії. Нині існує дві основні теорії походження COVID-19: його природне поширення від кажанів до тварин-посередників й зрештою людей та випадковий витік із лабораторії.

Стосовно різної інформації про виникнення та походження COVID-19, ВООЗ дотримується думки, що це зооноз. Як наголошують у відомстві, у найближчі 100 років зоонозні хвороби, тобто хвороби, які передаються від тварин до людей, становитимуть найбільшу загрозу людству. Цю думку підтримує і головний державний санітарний лікар України І. Кузін, адже темпи урбанізації в усьому світі – найбільші за останні 15–20 років. Оскільки людина все частіше контактує з дикими тваринами, і віруси та бактерії переходять від тварин до людей, зоонози нестимуть основну загрозу. Саме тому, резюмує він, базовою стратегією має бути підхід єдиного здоров'я, коли системи охорони здоров'я людини, тварин і навколишнього середовища розвиваються разом, регулярно обмінюються інформацією і реагують синхронно.

У ВООЗ також заявили, що коронавірус поступово може перетворитися на ендемічну інфекцію. Тобто ту, що характерна для певної місцевості. Наразі, зазначають експерти, неможливо передбачити, коли пандемія перейде до фази ендемії. За словами членкині Виконавчої ради Європейського регіонального бюро ВООЗ та директорки програм охорони здоров'я Н. Бердзулі, перехід пандемії в ендемічну фазу можливий, коли підвищиться рівень вакцинації. Це вимагає вакцинного захисту та природного імунітету, коли мінімум 80–85 % населення країни має бути вакциновано. Але, зауважила Н. Бердзулі, сьогодні у світі є країни, де рівень вакцинації охоплює лише 1 % від усього населення. Водночас є й країни, які вже запровадили бустерне щеплення. Наразі, в світі введено 13,2 млрд доз вакцини, 5,5 млрд осіб отримали принаймні одну дозу, 5 млрд повністю вакциновані.

Отже, отриманий імунітет від вакцинації та інфекції полегшує вплив на здоров'я, але вірус

і надалі буде еволюціонувати і, це означає, що і надалі не можна забувати про заходи безпеки, такі як вакцинація та маски.

Маски, як і раніше, залишаються одним із найважливіших засобів боротьби з COVID-19. ВООЗ рекомендує носити маски в певних місцях, і, відповідно до оновлених рекомендацій, їх радять носити незалежно від місцевої епідеміологічної ситуації, враховуючи поточне поширення COVID-19 в усьому світі.

ВООЗ також оновила рекомендації щодо вакцинації проти COVID-19, закликавши до повної вакцинації груп ризику, збільшення тестування та раннього використання противірусних препаратів, розширення лабораторних мереж та боротьби з «дезінформацією» про пандемію.

Європейське агентство з лікарських засобів очікує, що кампанії з вакцинації від COVID будуть проводитися раз на рік, подібно до підходу з вакцинацією від грипу.

Разом із тим, слід звернути увагу, що в країнах, які пройшли найгірший період епідемії коронавірусу, відбувається зниження інтересу до ревакцинації. Крім того, країни-члени ЄС мають надлишкові запаси вакцин через великі замовлення за довгостроковими контрактами з виробниками.

Наприклад, міністр охорони здоров'я Болгарії А. Меджидієв вважає «нераціональним» для Болгарії купувати більше вакцин, які країна в кінцевому підсумку знищить (країна зобов'язана купувати вакцини проти коронавірусу до 2025 р.). У березні 2023 р. Болгарія утилізувала 2,8 млн доз вакцин від COVID-19 на додаток до 2,3 млн доз, які вже були знищені. При цьому, лише 30 % з 6,5 млн населення країни мають базову імунізацію, і це – найнижчий показник в ЄС.

За словами А. Меджидієва, позицію Болгарії підтримують Польща, Чехія та Литва. 14 березня 2023 р. міністри охорони здоров'я чотирьох країн зажадали від Єврокомісії переглянути умови постачання вакцин проти COVID-19, подавши спільний запит на засіданні Ради ЄС. Зокрема, в заяві зазначено про необхідність пошуку можливості для подальших переговорів з виробниками або ініціювати викуп надлишків

вакцин, щоб передати їх регіонам, які їх потребують.

Про надлишок вакцин говорять і в Італії, яка має отримати 61,1 млн доз, згідно з укладеною ЄС угодою. З огляду на зниження рівня вакцинації серед італійців, країна матиме 173 млн невикористаних доз, що коштуватиме Італії близько 3 млрд євро. Тому, міністр охорони здоров'я О. Скіллачі також звернувся до Єврокомісії з проханням переглянути контракти з постачальниками вакцин проти COVID-19.

Про дозвіл на скасування або скорочення замовлень вакцин веде переговори з Єврокомісією і уряд Німеччини. За словами німецького міністра охорони здоров'я К. Лаутербаха, 160 млн вже замовлених доз вакцин на 2023 і 2024 рр. не знадобляться через нижчий, ніж очікували, попит на вакцинацію.

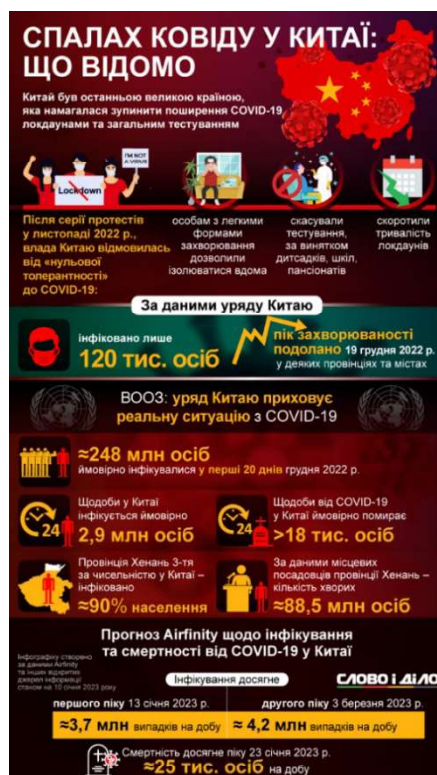
Іспанія та Швеція також змушені були знищити відповідно понад 6 млн та 8,5 млн доз вакцин проти COVID-19 через те, що у них закінчився термін придатності та падіння інтересу до вакцинації, повідомили у міністерствах охорони здоров'я країн. Тепер, коли ситуація з пандемією покращилася, необхідно шукати нові рішення, зауважив і міністр охорони здоров'я Австрії Й. Раух.

З іншого боку, Франція висловила свою підтримку Єврокомісії та поточній системі спільних закупівель вакцин проти COVID-19, повідомили у міністерстві охорони здоров'я Франції.

З огляду на ці заяви Європейська комісія вже розпочала переговори з виробниками вакцин проти COVID-19, щоб змінити умови раніше укладених контрактів, оскільки держави ЄС не бажають платити за непотрібні вакцини. За словами єврокомісарки з питань охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів С. Кіріакідес, робота над пошуком рішень для кращого узгодження поставок вакцин з потребами держав-членів ведеться «Спільною переговорною групою», до якої входять представники Єврокомісії та кількох країн-членів ЄС.

Як вже зазначалося, говорити про закінчення пандемії зарано, і насамперед, через спалах COVID-19 у Китаї в грудні 2022 р.

Довгий час Китай підтримував низький рівень захворюваності за допомогою стратегії «нульової толерантності» до COVID-19, яка включала тривалі локдауни, жорстке обмеження пересування та примусову госпіталізацію. З одного боку, це допомагало стримувати епідемію, але з іншого – викликало невдоволення населення та сповільнило зростання економіки. У листопаді 2022 р. великими містами Китаю прокотилася хвиля протестів проти антиковідних заходів, під час яких звучали й політичні гасла. У підсумку влада Китаю різко послабила карантинні обмеження, що призвело до катастрофічного зростання захворюваності. Медичну систему практично паралізовано.

Джерело інформації: <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/10/infografika/svit/spalax-covid-19-kytai-potochna-sytuacziya-koronavirusom-ta-prohnozy-majbutnye>

Варто зазначити, що в країні, за офіційними даними, високий рівень вакцинації – 92 % населення отримали принаймні одне щеплення, 90 % – два. Проте місцеві вакцини менш ефективні порівняно із західними аналогами. Євросоюз запропонував Китаю безкоштовні вакцини від COVID-19, щоб допомогти стримати масовий спалах захворювання після скасування суворих обмеження, пов'язаних з пандемією, але від міжнародної допомоги у вигляді РНК-вакцин Китай відмовився.

Проте вже з 8 січня 2023 р. в країні скасовуються останні обмеження, пов'язані з жорсткою політикою «нульового COVID», і всім бажаючим дозволяється в'їзд на територію материкового Китаю. Зокрема, скасовується вимога перебувати на карантині після прибуття до КНР, остання з політики «нульового COVID», яка повинна була захищати жителів Китаю від коронавірусу, але фактично на три роки відрізала їх від решти світу.

Відкриття кордону відбулося після початку традиційного періоду подорожей напередодні святкування Нового року за місячним

календарем, коли китайці з усіх куточків країни повертаються до своїх рідних міст. До пандемії цей період подорожей у Піднебесній був найбільшою щорічною міграцією людей у світі. На істотне пожвавлення другої за величиною економіки світу обсягом до 17 трлн дол., яка наразі демонструє найнижче зростання майже за півстоліття, сподіваються інвестори.

У березні 2023 р. китайський уряд також скасував обов'язкове носіння масок у школах, університетах та інших закладах освіти й відтепер студенти та викладачі можуть самостійно обирати, використовувати їх чи ні. Викладачі та студенти повинні відновити носіння масок тільки у разі спалаху захворюваності на COVID-19. Водночас медичні працівники, працівники їдалень, гуртожитків, охоронці та інший персонал, який обслуговує навчальні заклади, як і раніше, повинні носити маски.

Наразі в Китаї обов'язкове носіння масок зберігається лише для пасажирів громадського транспорту.

До початку нової хвилі ковіду в Китаї надію на швидкий кінець пандемії підтримував той факт, що багато країн також відмовилися від масок та карантинних заходів, намагаючись справлятися з COVID-19 у рутинному режимі.

Так, у листопаді 2022 р. Болгарія скасувала останні обмежувальні заходи щодо COVID-19, включаючи використання масок в аптеках і дотримання 1,5-метрової дистанції в комерційних установах. Загалом, у перші три місяці пандемії Болгарія запровадила дуже суворий локдаун та обмежила пересування людей між містами. Через три місяці країна різко послабила свої суворі заходи, і болгарський підхід став одним із найбільш ліберальних у Європі.

В Японії, де ковід віднесли до категорії особливо заразних захворювань, з березня 2023 р. скасували вимоги щодо обов'язкового носіння масок у громадському транспорті та в школах. Згідно з рішенням уряду, від 13 березня пасажиром рекомендовано носити маски в громадському транспорті лише в годину пік або коли транспорт особливо перевантажений. А з 8 травня 2023 р. в Японії ковід переведуть у категорію менш небезпечних захворювань, таких як грип.

Пом'якшення антиковідних вимог має на меті стимулювати активізацію економічної та соціальної діяльності. Так, у жовтні 2022 р. Японія скасувала більшість обмежень на в'їзд, запроваджені у зв'язку з пандемією коронавірусу. А вже у березні 2023 р. в японському порту «Сімідзу» вперше за три роки пандемії пришвартувався іноземний круїзний лайнер – Amadea.

Уряд Нідерландів також ухвалив рішення скасувати останні з чинних обмежень щодо коронавірусу, серед яких вимога самотестування на COVID-19 у разі симптомів хвороби, а також перебування вдома на карантині. Міністр охорони здоров'я Нідерландів Е. Кейперс сказав, що коронавірус тепер лікуватиметься як будь-яка інша інфекція дихальних шляхів. У країні закриють центри тестування в регіонах і не будуть оголошувати нову хвилю вакцинації проти COVID-19.

Через малий попит на COVID-тести органи охорони здоров'я Данії теж вирішили закрити

центри тестування до кінця березня 2023 р. в усіх регіонах. Натомість ПЛР тест проводитимуться у лікарнях, якщо лікарі дадуть направлення.

11 квітня 2023 р. президент США Д. Байден підписав закон, який скасовує режим надзвичайної ситуації, запроваджений у країні в зв'язку із поширенням COVID-19. Згідно з декларацією про надзвичайний стан, вакцини від COVID-19, деякі тести та певні види лікування оплачував уряд. Відтепер ці витрати будуть передані приватному страхуванню та державним планам охорони здоров'я.

Крім цього, Управління з контролю за якістю харчових продуктів і медикаментів США (FDA) пропонує впровадити щорічне щеплення проти COVID-19. Схема має бути схожою до вакцинації проти грипу. Йдеться про щеплення 1 дозою останньої оновленої вакцини здоровим дорослим, що має спростити кампанію вакцинації проти COVID-19 в США. Також Управління пропонує оновлювати вакцину відповідно до циркуляції штамів коронавірусу подібно до того, як щорічно змінюються штами для щеплень проти грипу.

Ще в лютому 2023 р. в Німеччині дозволили їздити без масок у громадському транспорті, у потягах далекого слідування, відвідувати лікарні. А 4 квітня 2023 р. відбулося останнє засідання урядової експертної ради щодо COVID-19. Міністр охорони здоров'я К. Лаутербах заявив, що пандемія COVID-19 у Німеччині закінчилася, враховуючи вивчення варіантів вірусу, показників вакцинації та випадків госпіталізації.

Загалом, на думку міністра, стратегія Німеччини з подолання коронавірусу спрацювала, однак, є речі, які, озираючись назад, слід було б зробити інакше. Зокрема, він вважає, що тривале закриття шкіл не було таким необхідним.

За словами керівника відділу вірусології берлінської клініки «Шаріте» К. Дроссена, вирішальним кроком у боротьбі з пандемією у Німеччині та Європі загалом стала кампанія з вакцинації.

Незважаючи на це, уряд Італії скасовує штрафи, накладені на всіх людей віком від 50 років, які не пройшли вакцинацію. Крім того,

італійських лікарів та медсестер, відсторонених через те, що не були вакциновані від COVID-19, відновлюють на роботі. Цей крок відбувся на тлі тривожного браку медичного персоналу, а також зниження кількості випадків коронавірусу, заявив міністр охорони здоров'я країни О. Скіллачі.

Медичний персонал Греції, який не був вакцинований проти COVID-19 і через це перебував на лікарняному протягом останніх 16 місяців, також повернувся до роботи, відповідно до рішення уряду у січні 2023 р.

Грецька система охорони здоров'я потерпає від хронічної нестачі кадрів, заявляють у Федерації працівників держлікарень Греції (POEDIN). Рішення означає, що до медичних закладів повернуться близько 2 тис. співробітників.

У свою чергу, парламент Північної Македонії дозволив амністувати людей, яким загрожує тюремне ув'язнення за порушення правил безпеки під час COVID-19. Маючи один із найвищих у світі показників смертності від коронавірусу, частково через пізній доступ до вакцин, країна запровадила суворі покарання за порушення правил безпеки, за сприяння передачі інфекційного захворювання та недотримання санітарних норм під час пандемії.

За даними судів, 1223 осіб оштрафували на суму до 2 тис. євро за порушення протоколів пандемії. Амністія торкнеться понад 200 осіб, що наразі перебувають під слідством за несплату штрафу, а також понад 90 осіб, які відбувають тюремне ув'язнення.

До речі, амністію запропонували після рекомендацій пенітенціарних органів та прокуратури щодо зменшення переповненості в'язниць.

Як відомо, в різних країнах Європи конституційні суди винесли різні рішення щодо заходів, спрямованих на боротьбу з коронавірусом.

Так, Конституційний суд Бельгії в лютому 2023 р. ухвалив, що закон, ухвалений країною під час боротьби з пандемією коронавірусу, відповідає основному закону та може «слугувати правовою основою в разі можливих

майбутніх пандемій». Суворі заходи відповідно до «закону про пандемії», зокрема, обмеження в'їзду в країну, обмеження свободи зібрань і закриття деяких громадських місць тощо, викликали масові протести по всій Бельгії, які іноді переростали в сутички з поліцією. Проте на думку міністерки внутрішніх справ Бельгії А. Верлінден, країна ретельно підготувалася до майбутнього, і в разі нових пандемій буде готовою, навіть якщо ніколи не доведеться застосовувати це рішення.

У Німеччині Федеральний конституційний суд також постановив, що урядові заходи реагування на пандемію, які передбачали закриття шкіл і комендантську годину навесні 2021 р., були законними і пропорційними через «ситуацію надзвичайного ризику пандемії».

Натомість Верховний суд Іспанії постановив, що два надзвичайні стани, оголошені урядом у березні та листопаді 2020 р. з метою запровадження суворої ізоляції та комендантської години, були неконституційними.

Проблема пандемії COVID-19 в Україні хоч і відійшла на задній план на тлі повномасштабної військової агресії РФ проти України, однак нікуди не зникла. За даними Центру громадського здоров'я нові випадки захворювання на коронавірусну інфекцію фіксуються постійно.

За словами лікаря-інфекціоніста, голови Національної технічної групи експертів із імунoproфілактики Ф. Лапія, коронавірус набув характеру сезонної інфекції.

В Україні циркулює 12 підтипів штаму Covid-19 «Омікрон», ситуація із захворюваністю стабільна, розповів заступник міністра охорони здоров'я, головний державний санітарний лікар І. Кузін. Це абсолютно характерна картина як і для будь-якої країни Європи, додав він. Госпіталізація на рівні 5–7 % зайнятих від загальної кількості ліжок, які були виділені для боротьби Covid-19.

Станом на 19 квітня 2023 р. в Україні налічувалося 5 млн 484 тис. 936 занедужавших (13,3 %), з них померлих – 111 тис. 789 (2 %).

Але, за словами міністра охорони здоров'я В. Ляшка, в Україні є проблеми з повною та

точною статистикою щодо нових випадків інфікування COVID-19, зважаючи на ситуацію в країні. УЦГЗ також зазначають, що, ймовірно, кількість нових випадків COVID-19 занижена.

Внаслідок повномасштабного вторгнення люди в деяких містах України опинилися в окупації, майже не виходять з укриття і не мають доступу до лікарень, тоді як самі медичні заклади обстрілюють та руйнують окупанти. Крім того, у багатьох населених пунктах просто фізично неможливо пройти ПЛР-тестування, як і загалом отримати якісні медичні послуги. Попри спільний заклик UNICEF, UNFPA (Фонду ООН у галузі народонаселення) та ВООЗ зупинити атаку на медичну систему України, російські загарбники й далі порушують закони ведення війни, навмисно обстрілюючи та пошкоджуючи медичні заклади на території України. З 24 лютого 2022 р. було знищено 18 закладів охорони здоров'я, які призначалися для прийому пацієнтів із коронавірусом, ще 15 зруйновані частково, частина перебуває у вимушеній окупації.

Разом з тим, не зважаючи на повномасштабну війну, в країні як і раніше рекомендується дотримуватись протиепідемічних заходів, спрямованих на запобігання поширенню COVID-19. Однак, карантинні обмеження в Україні під час воєнного стану послабили.

Так, 26 березня 2022 р. уряд своєю постановою № 372 вніс зміни та тимчасово скасував на період воєнного стану низку положень, встановлених постановою Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1236.

Наразі тимчасово відміняється встановлена градація рівнів епідемічної небезпеки поширення COVID-19 на «зелений», «жовтий», «помаранчевий» або «червоний». Окрім цього, на період воєнного стану не застосовуються положення щодо відсторонення від роботи працівників та державних службовців, обов'язковість профілактичних щеплень проти COVID-19 яких визначена переліком МОЗ.

Також сертифікат про вакцинацію проти коронавірусної інфекції тепер відображатиметься протягом 545 днів від дати щеплення, що дасть змогу отримати

інформацію про уже наявні щеплення у людини проти COVID-19.

Крім того, уряд продовжує на всій території України дію карантину, наразі до 30 червня 2023 р. Такі рішення в МОЗ пояснюють рівнем вакцинації в Україні, який є недостатнім для формування колективного імунітету до коронавірусного захворювання. В умовах війни в Україні також не планують вводити локдаун через коронавірус. Мова може йти лише про локальні обмеження, повідомив головний санлікар І. Кузін. За його словами, більша частина областей на постійній основі розглядає ситуацію з захворюваністю на грип та COVID, і «в праві приймати локальні рішення».

Однак, незважаючи на послаблення карантинних обмежень, Комітет ВРУ з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування спільно з МОЗ закликають не нехтувати засобами індивідуального захисту, використовувати маски чи інші засоби захисту дихальних шляхів при великому скупченні людей та у приміщеннях без вентиляції, а заклади охорони здоров'я – забезпечити в умовах воєнного стану готовність до реагування на спалахи COVID-19.

Нині, як стверджують урядовці, є можливість розгорнути 40 тис. ліжок для пацієнтів із COVID-19, фактично всі з них забезпечені киснем, медзаклади повністю забезпечені тестами. Йдеться як про ПЛР-тести (1,3 млн досліджень), так і про «швидкі» тести (1,7 млн).

У МОЗ наголошують, що як і раніше, вакцинація проти COVID-19 – єдиний спосіб вберегти себе від важкого перебігу захворювання, ускладнень та смерті. Вакцинація не гарантує уникнення інфікування. Проте вже доведено, що щеплення значно полегшує перебіг захворювання та знижує ризик виникнення ускладнень, які можуть бути критичними в умовах війни, пояснив експерт з питань імунопрофілактики Ф. Лапій. Зараз не можна допускати ще більшого навантаження на медичну систему нашої країни. Медики надають допомогу всім, хто цього потребує, але зараз потрібна максимальна підтримка бійцям ЗСУ.

Тому важливо й надалі вакцинуватись проти коронавірусної інфекції, якщо є така

можливість. І. Кузін повідомив, що щеплення в Україні не зупиняли попри повномасштабну війну, але її темпи дуже змінилися. Якщо у довоєнний час робили до 250 тис. щеплень за добу, то нині – менше 250 тис. за місяць.

Насправді відбулося значне зменшення самої інфраструктури вакцинації. Десь це відбулося з безпекових причин, крім того, більша частина медпрацівників повернулася до звичайних шпиталів, обласних клінічних лікарень, для того щоб надавати максимальну допомогу пораненим бійцям та всім, хто на етапі евакуації. Зараз продовжує працювати понад 2,5 тис. пунктів щеплень, працюють мобільні бригади, які сфокусовані на західні території країни, та більше 100 центрів масової вакцинації (повна інформація на офіційному сайті МОЗ або за номером 1677 – довідкова Центру національної служби здоров'я).

На даний момент в Україні вакциновано двома дозами 15,5 млн осіб, і лише 3,1 млн осіб – першою бустерною дозою та тільки понад 260 тис. осіб – двома бустерними дозами щеплення. Бустер дуже важливий для того, щоб поновити та продовжити захист від COVID-19, наголошує головний санітарний лікар.

Наразі, базовий курс – це два щеплення для всіх вакцин, або одне щеплення Johnson. За 9 місяців після базового курсу необхідно зробити бустер.

Головний державний санітарний лікар запевняє, що вакцин від «ковіду» в Україні достатньо як на загальнонаціональному, так і регіональному рівнях. Зокрема, Україна отримуватиме вакцину проти COVID-19 на безкоштовній основі за механізмом COVAX упродовж 2023 та 2024 рр.

До речі, у вересні 2022 р. в Україні дозволили вакцинувати проти COVID-19 дітей віком від 5 до 11 років. МОЗ закликає батьків не нехтувати щепленням дітей, особливо тих, хто має хронічні захворювання, адже такі діти мають вищий ризик тяжкого перебігу хвороби, також у відомстві наголосили, що вакцина для дітей вже доступна.

А для тих, хто в умовах війни має складнощі, щоб дістатися до центрів вакцинації, наприклад, літні люди, які мешкають у віддалених

селах, запущено пілотний проєкт мобільних бригад вакцинації проти коронавірусу, який працює у восьми областях України. Це громади в Київській, Одеській, Чернігівській, Чернівецькій, Вінницькій, Тернопільській, Житомирській та Івано-Франківській областях.

Медичні працівники бригад пройшли відповідне навчання та отримали необхідне обладнання для безпечного транспортування й зберігання вакцин. Відповідно до затвердженого графіка, бригади виїжджають у села та селища обраних громад, вакцинують усіх охочих проти COVID-19. Якщо є потреба і можливість, медики також вимірюють тиск, тестують на ВІЛ та гепатити, консультують тощо.

Бригади працюють у рамках проєкту USAID «Розбудова стійкої системи громадського здоров'я».

Вакцинацією бійців поблизу передової опікується медична служба ЗСУ. Разом з МОЗ проводяться обговорення, яким чином організувати якнайшвидшу та найефективнішу вакцинацію для бійців. І це стосується не тільки тих, хто на передовій, а й представників ТРО, інших збройних формувань. Така робота стосується не тільки ковіда, а і правця, й інших хвороб, які можуть викликати великі санітарні втрати.

Оскільки наразі не завжди можливо провести вакцинацію в спеціалізованому медичному закладі, медичні бригади, обладнані всім необхідним, виїжджають на місця відновлення і виконання службово-бойових завдань.

На підтримку вакцинальної кампанії МОЗ та ЦГЗУ ініціювали проведення серії заходів у 10 регіонах України протягом березня-квітня 2023 р. У рамках інформаційної кампанії в обласних центрах відбувалися семінари для лікарів про вакцинацію в умовах війни та пандемії COVID-19, а також «Здорова прогулянка» на відкритому повітрі для мешканців областей та внутрішньо переміщених осіб. Під час події відвідувачі отримують інформацію про те, як турбуватися про власне здоров'я та перевірити свій стан, а також вакцинуватися. Події відбувалися у Вінниці, Житомирі, Рівному, Хмельницькому, Львові, Тернополі, Івано-Франківську, Чернівцях, Ужгороді та

Луцьку. Також інформаційна кампанія охоплює соціальні мережі.

Крім цього, ЦГЗУ запустив онлайн-курс на тему вакцинації «Профілактика та ефективні способи захисту від інфекційних захворювань» для священнослужителів ПЦУ та УГКЦ. «Священнослужителі відіграють важливу роль у творенні суспільної думки, комунікують з парафіянами храмів, здійснюють службу та гуманітарну місію. Їхня підтримка вакцинації безперечно є важливою», – зазначив керівник відділу імунізації ЦГЗ А. Пашинний.

На онлайн-курсі можна дізнатися більше про вакцинацію та чому вона є критично важливим досягненням людства. Долучитися до нього можуть керівники різних ланок релігійних організацій та конфесій, а також усі охочі.

А розроблений Центром курс «Психічне здоров'я та постковідний синдром. Психологічна та духовна підтримка під час війни» допоможе отримати цілісне розуміння про постковідний синдром та його прояви через психічні розлади, дізнатися більше про природу та виявлення таких розладів і методи їх профілактики.

Лекторами курсу є архієрей ПЦУ, митрополит Білоцерківський, речник Священного синоду, заступник голови Управління зовнішніх церковних зв'язків ПЦУ Євстратій (Зоря); медичний капелан, Голова Комісії Душпастирства Охорони Здоров'я Київської Архиепархії УГКЦ отець Віталій Воєца; фахівчиня з імунізації ДУ «ЦГЗ МОЗ України» Г. Яцюк; головний фахівець з управління проектами та міжнародної співпраці ДУ «ЦГЗ МОЗ України» Д. Россівський; лікар-епідеміолог ДУ «ЦГЗ МОЗ України» С. Онищук.

Ці курси розроблені в рамках проекту міжнародної технічної допомоги «Надання підтримки Центру громадського здоров'я МОЗ України для зміцнення та розбудови спроможності системи охорони здоров'я для здійснення кращого моніторингу, епідеміологічного нагляду, реагування на спалахи захворювання та їхньої профілактики» за підтримки Центрів контролю та профілактики захворювань США Департаменту охорони здоров'я та соціального забезпечення США.

Отже, пандемія COVID-19 все ще залишається «глобальною надзвичайною

ситуацією», хоча, можливо, й наближається до «точки перелому», коли вищий рівень імунітету може знизити смертність, пов'язану з вірусом.

Пандемія показала, що на національному рівні практично неможливо протистояти загрозам глобального характеру – тут необхідні спільні дії на міжнародному рівні. При цьому, міжнародній спільноті обов'язково необхідно встановити походження COVID-19 та засвоїти важливі уроки пандемії, аби підготуватися, упередити та реагувати на майбутні епідемії і пандемії.

Досвід боротьби із ковідом і досвід боротьби з пандемією корисний кожній державі, і кожна країна має зробити певні висновки з цього. Вакцинація проти COVID-19 залишається єдиним способом вберегти себе від важкого перебігу захворювання, ускладнень та смерті (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: сайт інформаційного телеканалу «Ми – Україна» (<https://weukraine.tv/try-roky-pandemiyi-shho-my-teper-znayemo-pro-covid-19/>); вебпортал «Слово і Діло» ([https://www.slovoidilo.ua/2022/12/03/novyna/suspilstvo/sviti-90-naselennya-mayut-pevnyj-imumitet-covid-vooz](https://www.slovoidilo.ua/2022/12/03/novyna/suspilstvo/sviti-90-naselennya-mayut-pevnyj-imumitet-covid-vooz;)); <https://www.slovoidilo.ua/2022/01/16/novyna/suspilstvo/vooz-povidomyly-koly-covid-mozhe-staty-endemichnym>; <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/30/novyna/suspilstvo/vooz-prodovzhyla-status-pandemiyi-koronavirusu>; <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/10/infografika/svit/spalax-covid-19-kytayi-potochna-sytuacziya-koronavirusom-ta-prohnozy-majbutnye>; <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/08/novyna/svit/kytaj-skasuvav-usi-covid-obmezheniya>; <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/26/novyna/svit/odna-krayin-yevropy-oficzijno-vyznala-zavershennya-pandemiyi-covid-19>; <https://www.slovoidilo.ua/2022/09/05/novyna/suspilstvo/koronavirus-ta-vijna-kuzin-rozpoviv-pro-sytuacziyu-vakcynacziyeyu-ukrayini>); вебсайт Lb.ua (https://lb.ua/society/2022/01/13/502975_voaz_zayavili_shho_kovid_staie.html); вебсайт Deutsche Welle (<https://www.dw.com/uk/g20-stvorit-fond-borotbi-z-pandemieu-na-14-mlrd-dolariv/a-63737880>; <https://www.dw.com/uk/ci-gotova-ukraina-protistoatinovij-hvili-covid19-pid-cas-vijni/a-63238856>); вебпортал «СУСПІЛЬНЕ/Новину» (<https://>*

suspilne.media/411201-covid-cirkuluvati-me-ak-grip-golovnij-sanlikar-ukraini-kuzin/); вебсайт «Європейська правда» (<https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/02/15/7156226/>; <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/03/6/7157417/>; <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/02/13/7156037/>; <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/03/27/7158708/>; <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/03/11/7157799/>; <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/04/6/7159298/>; <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/10/28/7149585/>; <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/01/2/7153488/>; <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/03/21/7158392/>; <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/03/2/7157254/>); вебсайт «Укрінформ» (<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3648532-kitaj-skasuvav-ostanni-antikovidni-obmezenna-i-dozvoliv-turisticni-podorozi-zmi.html>; <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3682745-kitaj-skasuvav-obovazkovij-maskovij-rezim-u-zakladah-osviti.html>; <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3676792-v-aponiu-vperse-za-tri-roki-pribuv-inozemnij-kruiznij-lajner.html>; <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3668782-u-aponii-z-berezna-pomaksat-maskovij-rezim.html>; <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3668979-dania-do-kinca-berezna-zakrie-usi-centri-testuvanna-na-covid19.html>; <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3660779-ukraina-otrimuvati-covidvakuinu-za-mehanizmom-covax-uprodovz-20232024-rokiv.html>; <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3639796-v-ukraini-prodovzili-karantin-cerez-covid19-do-travna.html>); сайт «Українська правда» (<https://lifepravda.com.ua/health/2023/03/22/253449/>); сайт Мінін (<https://index.minfin.com.ua/ua/reference/coronavirus/ukraine/>); сайт Куншт (<https://kunsht.com.ua/chomu-vazhlivo-pamyatati-pro-covid-19-v-umovax-vijni/>); офіційний вебпортал Верховної Ради України (<https://www.rada.gov.ua/news/razom/221057.html>); сайт «Українське Радіо» (<http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=99167>); вебсайт Міністерства охорони здоров'я (<https://moz.gov.ua/article/news/zapuscheno-pilotnij-proekt-mobilnih-brigad-vakcinacii-proti-covid-19-u-vosmi-oblastjah-ukraini>; <https://moz.gov.ua/article/news/busterni-svoju-stijkist-ministerstvo-ohoroni-zdorov'ja-posiljuje-informacijnu-kampaniju-na-pidtrimku-vakcinacii-proti-covid-19>).

О. Кривецький, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Шляхи та перспективи запровадження е-резидентства в Україні

Наприкінці минулого року Президент України В. Зеленський підписав ухваленний парламентом законопроект № 5270 про внесення змін до Податкового кодексу України і деяких інших законодавчих актів України про особливості оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів, який передбачає впровадження з 1 квітня 2023 р. інституту електронного резидентства. Таким чином іноземці матимуть можливість отримати статус е-резидента та відкрити свій бізнес в Україні онлайн.

Метою прийняття закону є оптимізація сучасної податкової системи та іншого

законодавства в Україні у зв'язку з проведенням експерименту із запровадження та реалізації в Україні електронного резидентства. Це дозволить іноземцям, які набули статусу електронного резидента та зареєстрували себе фізичною особою-підприємцем, здійснювати підприємницьку діяльність та сплачувати податки в Україні без залишення країни проживання (перебування). Це є досить важливим для України, адже дозволить іноземцям здійснювати бізнес на території нашої держави без фізичного на ній перебування.

Документом встановлено, що електронним резидентом (е-резидентом) може стати

іноземець, який досяг 18-річного віку, не є податковим резидентом України, отримав відповідні кваліфіковані електронні довірчі послуги, та інформацію про якого внесено до інформаційної системи «Е-резидент», що є складовою частиною Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, де здійснюється збирання, накопичення, обробка, захист, облік та надання інформації про електронного резидента (е-резидента).

«Для того, аби отримати цей статус, фахівцю необхідно пройти декілька кроків, – роз’яснює автор законопроекту, перший заступник податкового комітету Ради Я. Железняк. – А саме, іноземець має право набути статус електронного резидента (е-резидента) після подання ним через інформаційну систему «Е-резидент» заяви про набуття статусу електронного резидента (е-резидента), його ідентифікації та надання кваліфікованих електронних довірчих послуг. У разі реєстрації на порталі або в додатку «Дія» та успішного проходження перевірки фінансової безпеки особа набуде статусу е-резидента і стане платником єдиного податку третьої групи». Також, за словами нардепа, резидент отримає електронний цифровий підпис і дистанційне відкриття рахунку у банку, який буде податковим агентом е-резидента.

Закон передбачає для е-резидентів наступні можливості: здійснювати підприємницьку діяльність (ФОП), сплачуючи 5 % від доходу (якщо оборот не перевищуватиме лімітів для третьої групи ФОП і 15 % у випадку перевищення), дистанційно відкривати банківські рахунки та управляти ними, а також користуватися надсучасними засобами для управління бізнесом онлайн та підписувати документи електронним підписом. Проте ці правила поширюватимуться на зовнішньоекономічні контракти на експорт послуг.

Слід зазначити, що е-резидентами не можуть бути: іноземці, що мають право на постійне проживання в Україні або які є податковими резидентами України; особи, які одержують доходи з джерелом походження з України за товари, роботи, послуги (окрім

пасивних доходів); особи, що є громадянами, резидентами або особами, місцем постійного проживання (знаходження, реєстрації) котрих є держави (юрисдикції), що їх не включено до Переліку держав, громадяни або резиденти яких можуть отримати статус електронного резидента (е-резидента). Не зможуть отримати статус е-резидента особи без громадянства та громадяни України. Перелік держав, громадяни або резиденти яких можуть набути статус електронного резидента (е-резидента), встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цифрової економіки, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризма та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів.

До речі, експерти Мінцифри розробили вебверсію та мобільний застосунок із використанням хмарних технологій цифрового підпису. Такі сучасні та дієві інструменти для е-резидентів дадуть змогу без паперів та складних бюрократичних процедур швидко та зручно, у декілька кліків, зареєструвати підприємця та відкрити його банківський рахунок. «Така модель ведення бізнесу є зручною для іноземних підприємців, що надають свої послуги онлайн. Здебільшого це спеціалісти креативної економіки, зокрема айтішники», – наголосив заступник міністра цифрової трансформації з питань розвитку ІТ-сфери О. Борняков.

За результатами дослідження Міністерства цифрової трансформації, загалом українським е-резидентством цікавляться здебільшого представники топпрофесій, а саме, спеціалісти з інтернет-маркетингу та продажів, програмісти, вебдизайнери, проєкт-менеджери. «Для того, аби ЗСУ здобували нові перемоги на фронті, важливо підтримувати українську економіку та забезпечувати наших військових усім необхідним. Запуск проєкту е-резидентства допоможе наповнювати наш

бюджет додатковими коштами. Адже іноземці зможуть легко та швидко зареєструвати бізнес в Україні, віддалено розвивати його та сплачувати тут податки. До того ж, це ще один крок до розвитку сильного ІТ-бренду України у світі. Навіть за умов повномасштабної війни ми продовжуємо працювати над революційними проєктами та будувати цифрову державу», – зазначив глава Мінцифри М. Федоров.

На думку адвоката, керівного партнера Trustme Law Firm С. Барбашина, якість втілення в реальність е-резидентства в Україні буде залежати від роботи самого режиму Дія City в цілому та якості адміністрування відповідних послуг.

Саме таку модель електронного резидентства вже використовують в Естонії, де статус е-резидентів вже отримали близько 100 тис. іноземців, та у Литві. Враховуючи, що ці країни по праву входять до числа світових лідерів у питаннях цифровізації бюджетних та державних процесів, Україна стала на шлях

активного запозичення їх корисного досвіду в ефективному запровадженні електронного (цифрового) документообігу.

Прийняття даного Закону є досить важливим як для держави, так і для підприємництва. Адже передбачені Законом нововведення забезпечать встановлення сприятливих умов для ведення бізнесу іноземцями в Україні, що створить механізм для залучення нових інвестицій, а також призведе до збільшення доходів державного бюджету шляхом наповнення його коштом податків, що сплачуються е-резидентами (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Протокол (https://protocol.ua/ua/z_2023_roku_moge_z_yavititsya_e_rezidentstvo_priynyato_u_ii_chitanni_zakon_5270); UNN (<https://www.unn.com.ua/uk/news/1997292-v-ukrayini-zaprovadzhuut-e-rezidentstvo-scho-tse-i-yak-pratsyuvatime>); Finbalance (<https://finbalance.com.ua/news/verkhovna-rada-priynyalazakon-pro-e-rezidentstvo>).*

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ірина Фріз, народна депутатка України, міністерка у справах ветеранів (2018-2019)

Ветеранську політику потрібно реформувати негайно – захисники щодня повертаються з війни і залишаються без необхідної допомоги

Збройні Сили України – головний моральний авторитет, сила та натхнення нації. Наші захисники щодня дивують не лише співгромадян, а й увесь світ своєю стійкістю. Але будні війни жорстокі – це кров, піт, біль та бруд... І країна має шанувати подвиг військових не лише під час служби, а й після демобілізації, коли військові стають ветеранами. Саме тому реформування ветеранської політики потрібно реалізовувати негайно, адже після війни буде занадто пізно.

В Україні ветеранська політика базується на законі 1993 року і абсолютно не відповідає сучасним вимогам і реаліям України. Законодавство розраховане на людей пенсійного віку – ветеранів Другої Світової, партизанів і учасників операцій СРСР за кордоном, включаючи придушення демократичних процесів у країнах Варшавського блоку.

Система пільг передбачає застарілий інструментарій, який стосується матеріальної допомоги, оздоровлення тощо, але не забезпечує ефективні механізми соціально-психологічної реабілітації та інтеграції ветерана в активне суспільне, економічне і навіть політичне життя.

За оцінкою уряду, кількість громадян, які матимуть статус ветерана та членів їхніх родин, після завершення російсько-української

* Збережено стиль і граматику оригіналу

війни може становити приблизно 5 млн осіб, переважна більшість цих людей працездатного віку та молодь. Це зовсім інша ситуація, ніж була у 1993 році.

Початок реформ і створення міністерства

З 2014 року все змінилося не лише кількісно, а й сутнісно. Наші ветерани – це активні патріотичні особистості. Вони прагнуть не лише зберегти незалежність, а й продовжувати змінювати країну. Тому з початку російсько-української війни, ми створювали ветеранську політику за принципом людиноцентризму і пасіонарності.

Ми багато вивчали міжнародний досвід розвинених країн і співпрацювали з кращими світовими клініками для реабілітації військових. Тоді у нас навіть не було достатньої кількості спеціалістів, які можуть працювати саме з травмами і пораненнями отриманими внаслідок бойових дій та й зараз таких спеціалістів критично не вистачає.

Значну увагу приділяли будівництву житла для військовослужбовців і підтримка бізнес-ініціатив. На жаль, у нас не вистачило часу, щоб реалізувати повноцінну реформу, але я сподіваюся, що країна зараз виправить помилки допущені після 2019 року і наздожене втрачений час.

Створення профільного міністерства ветеранів було необхідністю, адже міністерство соціальної політики та інші інституції не справлялися з додатковим навантаженням. Потрібно було напрацювати всі законодавчі і нормативні зміни, супроводжувати ветеранську політику, поєднавши всі функції держави у одній інституції, розбудувати регіональну мережу, адже без ефективних підрозділів на місцях міністерство не зможе ефективно донести послуги до людини.

Виокремлення питання ветеранів у нове міністерство стало історичним кроком та імплементацією досвіду передових країн світу, інакше неможливо впоратися з усіма питаннями, які постають перед країною в умовах війни.

У нас було декілька програмних пріоритетів: створення «єдиного вікна» і залучення сучасних технологій електронного врядування,

проектний менеджмент, вдосконалення системи реабілітації і соціально-психологічної підтримки тощо.

Першочерговою задачею була ідентифікація та максимальне охоплення всіх ветеранів, вирішення проблем з отриманням статусу учасників бойових дій для добровольців. Працювали над Єдиним реєстром ветеранів, який мав зняти всі питання щодо списків і маніпуляцій зі статусом УБД.

Планували розробити кабінет ветерана, де захисник зміг би отримати всі необхідні послуги від довідок до інформації про проекти чи програми спрямовані на підтримку на кшталт грантів на створення бізнесу тощо.

Діджиталізація процесів і проектний менеджмент дозволили б зробити інформацію максимально доступною та залучити ресурси міжнародних партнерів. У нас було багато зустрічей і напрацювань з американськими партнерами щодо грантових проектів.

Була утворена експертна рада з питань психосоціальної адаптації, до якої увійшли українські науковці, представники громадських організацій, які працюють у сфері надання послуг з психологічної реабілітації та соціальної адаптації, представники ветеранських організацій. Окрема група працювала з міжнародними партнерами задля залучення фахівців, що спеціалізуються на питаннях посттравматичного стресового розладу.

Співпрацювали з обласними адміністраціями, щоб вдосконалити програми, які реалізовувалися на місцевому рівні та проаналізувати їхню ефективність в реальному житті. Звісно завжди хочеться зробити якомога більше, особливо, коли твоя місія допомогти захисникам.

Ветеранська політика змінюється і ми бачимо це у активних ветеранах російсько-української війни, які створюють бізнеси, беруть участь у громадському і політичному житті, стають народними депутатами, лідерами громад тощо. Але в цілому система досі працює за радянськими принципами – дати пільгу чи мінімальну грошову допомогу і на цьому закрити питання.

Що змінилося після 2019 року?

З кінця 2019 року ветеранська політика викликала розчарування, враховуючи величезну роботу, яку наша команда проробила в міністерстві з нуля менш ніж за рік, було помітно, що ветеранам приділяють мало уваги і немає розвитку проєктів, які мали б зробити їхнє життя простіше. Звісно ми намагалися достукатися і робити максимально можливе на своєму рівні, але це було не «в тренді».

Програми закривалися, робота над реєстром ветеранів була настільки неефективною, що досі представники влади не можуть озвучити точну кількість ветеранів, пільги продовжувалися, але не було їхньої модернізації і масштабування програм підтримки та реабілітації.

З початком повномасштабного вторгнення у владі є дискусія щодо активізації реформи ветеранської політики. Але у заявах досі є тези, які насторожують. Сподіваюсь 8 кроків ветеранської політики про які говорить прем'єр-міністр – це не чергова розмова без результату, а реальний план.

Проблеми імплементації ветеранської політики

Інституційні – команда президента Зеленського втратила час на «реформуванні» міністерства. Мінвет спочатку об'єднали з Міністерством з питань реінтеграції, потім знову розділили на два окремих міністерства. Замість напрацювання ефективних політик, законодавчих змін і реформ, інституції витрачали час і ресурси на організаційні питання. А цей час не можна було гаяти на бюрократію...

Комунікаційна – неприпустимо озвучувати провокаційні заяви без напрацювання чітких пропозицій та програм. Військові знаходяться в умовах складних бойових дій, ветерани втрачають працездатність, потребують реабілітації роками. І коли вони чують, що пільги потрібно обмежити 2-3 роками, а далі кожен сам за себе... такі заяви м'яко кажучи незрозумілі для захисників.

Законодавчі і нормативні – реформи потребують напрацювання нормативно-правової бази і розробки проєктів із покроковим планом реалізації. Зараз є лише окремі кроки, на кшталт грантів для створення бізнесу через

«ДІЮ» чи окремих проєктів. Міністерство неефективно працює в існуючих умовах і це потрібно змінювати.

Конституційна – основний закон України передбачає, що соціальна підтримка може лише збільшуватися, а скорочення пільг можна оскаржити в КСУ. Але ризики визнання реформи антиконституційною – не привід не робити нічого. У суспільстві є розуміння архаїчності існуючої ветеранської політики і консенсус щодо пріоритету підтримки військовослужбовців та їхніх родин – це шанс на кардинальну реформу, запровадження сучасної людиноцентристської ветеранської політики.

Блокування ініціатив опозиції – з 2019 року наша команда напрацьовувала зміни до законодавства, але монобільшість не виносила законопроєкти на розгляд в зал або подавала «альтернативні» пропозиції, які не завжди були рівноцінними. Зараз ми ініціювали зміни до процедури проходження ВЛК і дуже сподіваємося, що представники більшості підтримають нас у цьому важливому для поранених питанні.

Напрями реформування ветеранської політики

Програми реабілітації і оздоровлення, які будуть передбачати співпрацю з міжнародними партнерами та гарантуватимуть повне відновлення військовослужбовців після демобілізації. Особливу увагу потрібно приділити ментальному і психологічному здоров'ю ветеранів, а також членів їхніх родин.

Модернізація системи ВЛК та спрощення бюрократичних процедур, щоб військовослужбовець, пройшовши пекло на фронті, не був вимушений проходити кола бюрократичного пекла у коридорах лікарень та під час зборів мільйона непотрібних довідок.

Економічна адаптація – програми перекваліфікації, підвищення кваліфікації, допомога в працевлаштуванні та квоти, які надаватимуть ветерану додаткову перевагу, створення широкої грантової програми із менторською підтримкою для створення ветеранського бізнесу тощо.

Пільгове кредитування – житло, земельні ділянки, приміщення для здійснення

підприємницької діяльності тощо. Надання спеціальних програм кредитування для ветеранів допоможе їм відчувати себе більш впевненими при поверненні до мирного життя.

Модернізація державних послуг – більше 20 органів виконавчої влади задіяні у наданні державних послуг ветеранам. Люди плутаються що робити, до кого і з чим звертатися. Потрібно об'єднати всі процеси у міністерстві ветеранів – так ми спростимо послугу через систему єдиного вікна, де один спеціаліст консультуватиме з усіх питань.

Підготовка резервістів – після завершення бойових дій, потрібно зберегти боєздатність війська, залучаючи ветеранів до навчань та програм підвищення кваліфікації. Адже російська загроза збережеться на багато років.

Проблем, які потрібно вирішити дуже багато і держава вже запізнюється з реформами. Кожного дня з'являються нові ветерани, які потребують підтримки і не отримують її. Звісно країні важко, але після забезпечення війська, підтримка ветеранів має бути найважливішим питанням.

Не ветеран має бути для держави, а держава для ветерана

Державна політика для ветеранів потребує створення фактично з нуля. І головне – ветеранська політика – це не про соціальну політику, куди постійно намагаються «злити» ветеранів – це складова політики оборони та безпеки. Тому потребує напрацювання нових законодавчих засад, що мають сприяти послідовній адаптації під час і після повернення учасника бойових дій до мирного життя, яке, за час проведений на війні, суттєво змінилося.

І забезпечення соціально-економічних прав та гарантій для ветеранів у розвинених країнах є пріоритетом найвищого рівня. Бо військовослужбовці заслужили це право ризикуючи власним здоров'ям і життям.

Наші ветерани – це не про медальки і паради перемоги, хоча відзнаки важливі. Це про повернення до повноцінного життя, родин і продовження спільної роботи задля європейського і євроатлантичного майбутнього успішної України (https://lb.ua/blog/irina_friz/552938_veteransku_politiku_potribno.html). – 2023. – 24.04).

Блог на сайті «LB.ua»

Про автора: Юрій Болоховець, голова Державного агентства лісових ресурсів

Незаконні рубки: як розв'язати проблему раз і назавжди?

ДП «Ліси України» розпочинає створення комплексної системи моніторингу та контролю, яка унеможливить сірі схеми з деревиною.

У 2023 році завдяки реформі управління лісовою галуззю суттєво посилений контроль за обігом деревини. З початку року мобільні групи департаменту безпеки ДП «Ліси України» перевіряють філії підприємства на предмет можливих порушень. По всій Україні працює «гаряча лінія», на яку будь-хто може повідомити про факти незаконних рубок або крадіжок деревини.

Тобто з'явилися додаткові незалежні інструменти контролю. Кожний директор знає, що краще не допускати зловживань, бо завтра приїде перевірка з Києва, виявить факти порушень, і він втратить своє місце.

На жаль, не всі одразу це зрозуміли. Тому десятки директорів вже звільнено.

Але ми чудово усвідомлюємо, що система контролю, яка базується лише на тотальних перевірках, є недосконалою та недостатньо ефективною.

По-перше, потрібно утримувати великий штат фахових перевіряльників, яким маємо платити велику зарплату, щоб не брали хабарів. По-друге, з часом контролери так чи інакше знайдуть спільну мову з директорами на місцях, і потрібно буде наймати ще контролерів, які будуть контролювати перших.

Потрібна система, яка взагалі виключає людський фактор та унеможливорює зловживання.

Так, зокрема, працюють наші колеги з балтійських країн, у яких ми запозичуємо досвід. У Латвії не має незаконної деревини, тому що її неможливо вивезти з лісу та продати. Саме тому на всю країну є лише декілька патрульних машин лісової охорони. А кубатуру

деревини вони визначають не до заготівлі, а після.

Що заважає Україні створити систему, яка б не поступалася в ефективності європейським?

Одна з ключових проблем системи обліку деревини полягає у тому, що навіть електронна товарно-транспортна накладна (ТТН) на сто відсотків не убезпечує від маніпуляцій.

ТТН «прив'язана» до номерів бирок. Водночас є випадки, коли бирки намагаються перебивати з однієї партії деревини на другу. Що дає можливість зробити декілька рейсів та вивезти зі складу декілька партій продукції за одними документами.

Звісно, ми контролюємо, щоб такого не відбувалось, але теоретично такий ризик є.

Нова концепція передбачає, що об'єктом контролю буде не умовна партія деревини, маркована бирками, а операція з перевезення. Відповідно, ТТН отримає нові атрибути, які унеможливають махінації.

Перший новий атрибут – фотографування партії деревини. Торці складених у кузов колод формують унікальну «мозаїку». Якщо у процесі поїздки хтось спробує зверху докинути ще кілька колод незаконно отриманої деревини, це буде помітно.

Другий атрибут – водій та автомобіль, дані яких мають фіксуватись у ТТН.

Третій атрибут – вага (поки що розглядаємо вимірювання ваги як додаткову опцію, адже запровадження цього інструменту контролю вимагає значних інвестицій в додаткове обладнання).

Окрім посилення ТТН, всі лісовози, що вивозять продукцію зі складів ДП «Ліси України», мають бути обладнані GPS-трекерами. Увесь рухомий склад буде виведений на єдиний цифровий пульт ДП. Тобто ми зможемо відстежувати переміщення всіх лісовозів, авторизованих для перевезень деревини.

Таким чином, контроль стає тотальним. Фіксуються параметри завантаженої в машину партії деревини. Фіксується факт початку рейсу, маршрут. Тобто повторно отримати продукцію за тією ж ТТН вже не вдасться. Система прозора, контроль централізований, тобто

будь-які сірі схеми (махінації, замасковані під легальні постачання) стають неможливими.

Звісно, будь-яка система не дає стовідсоткових гарантій від спроб вкрати ліс. Але вантажівку з краденою деревиною без документів заарештують на першому ж КПП. Крадії це швидко зрозуміють.

Намагання взяти на озброєння елементи подібної системи вже були у минулому. Але реально розробити та запровадити сучасну комплексну систему моніторингу можливо тільки за умови централізованої системи управління, яка утворилась лише цього року завдяки реформі лісової галузі.

Робота над проектом нової системи моніторингу та контролю вже розпочалась. Не все можливо запровадити вже зараз. Ліси використовуються також для потреб ЗСУ. Ми це розуміємо. Але значний обсяг робіт по створенню системи може бути виконаний ще під час війни (https://lb.ua/blog/yurii_bolokhovets/553161_nezakonni_rubki_yak_rozvyazati.html). – 2023. – 26.04).

Блог на сайті «LB.ua»

Про автора: Павло Демчук, юридичний радник Transparency International Ukraine

Інфляція кримінального права: як не допустити знецінення каральної галузі

У 2016 році Ганна Юдківська, тоді ще суддя Європейського суду з прав людини, опублікувала статтю «Сутінки прав людини і Європейський суд». У цьому матеріалі Юдківська на прикладі конкретних справ розповідала про знецінення (інфляцію) прав людини через їх надто широке трактування. А це, на думку авторки, робить їх ефективний захист неможливим.

Розгляд прав людини у такому ракурсі, а також низка останніх гучних кримінальних проваджень спонукали мене поглянути на кримінальне право під подібним кутом. І ось що з цього вийшло.

1. Кримінальне право є крайнім засобом (ultima ratio) реагування держави на порушення встановлених нею правил

Саме кримінальне право передбачає найбільш жорсткі обмеження прав людини.

На жаль, цього правила не дотримуються народні депутати, які полюбляють використовувати законодавчі ініціативи для підвищення власних рейтингів. Неповищення в Україну після введення воєнного стану, санкції за ігнорування повітряної тривоги та значну націнку на товари під час війни – все це з легкої руки парламентарів могло б стати злочинами, попри очевидну необґрунтованість віднесення таких діянь до сфери кримінально-правового регулювання.

Це явище можна назвати законодавчим популізмом, який веде до порушення основних принципів кримінального права та виникнення «мертвих норм» – наприклад, стаття 364-2 КК України, яка встановлює відповідальність за «кнопкодавство».

2. Динамічне тлумачення положень кримінального законодавства можливе у виняткових випадках

Тлумачення закону є досить клопіткою справою. Особливо, коли цей процес ускладнюється мовними чи логічними помилками, допущеними в тексті закону. Тому потрібно особливо ретельно ставитися до подолання цих недоліків під час судового розгляду кримінального провадження.

Інше питання – застарілість положень законодавства, що використовуються під час судового розгляду. Такі проблеми можна усувати або внесенням змін до законодавства, або ж його динамічним тлумаченням.

Динамічний результат тлумачення можна отримувати, коли ті ж самі положення законів набувають нових сенсів під впливом внутрішніх чи зовнішніх чинників. Наприклад, якщо поняття «листування» в середині минулого століття означало лише обмін листами поштою, то зараз під ним можна розуміти і спілкування в месенджерах.

При цьому, на мій погляд, зміна тлумачення положення Кримінального кодексу України не суперечитиме принципу законності, за таких умов.

1. Коли закон не містить вичерпного визначення певного поняття або ж надає дискрецію для з'ясування його значення.

2. Якщо правова позиція, що була усталеною в застосуванні положень кримінального закону, не відповідає сучасним обставинам.

3. А також таке тлумачення не погіршує становища особи.

У випадку, коли певна інтерпретація правової норми відрізняється від усталеної та не повною мірою базується на буквальному розумінні правового положення і погіршує становище особи, суду варто формулювати правовий висновок із новим підходом до тлумачення. Але застосовувати його треба не в цьому конкретному випадку, а вказати, що він може використовуватися в наступних подібних ситуаціях. Звісно ж, такі повноваження найбільше пасують Верховному Суду.

Візьмемо, до прикладу, справу за обвинуваченням керівника та члена Рахункової палати в привласненні квартири через приватизацію.

Сторона обвинувачення вважала, що колишні голова Рахункової палати Роман Магута та член Рахункової палати Марія Шулежко протиправно заволоділи службовою квартирою в порядку приватизації. Слідство переконувало, що Шулежко не потребувала службового житла, однак вона його отримала після того, як її племінник приватизував квартиру та подарував їй. Водночас формальних порушень чинного законодавства сторона обвинувачення не навела.

Суд встановив, що доказів вчинення злочину сторона обвинувачення не надала. Особливу увагу суд тоді приділив якості законодавства про виключення житла із числа службового, а саме:

– у ньому були відсутні чіткі критерії та умови, за яких можна встановити, що керівник установи звернувся із клопотанням про виключення житла із числа службового безпідставно. А це ускладнює оцінку його дій в контексті зловживання службовим становищем;

– давно відомо про проблему наявності недоліків у нормативному регулюванні поведінки зі службовим житлом для поліпшення житлових умов працівників підприємств, установ та організацій – на це вказують пояснювальні записки до проектів

законів №2723 від 4 квітня 2013 року, №5149 від 20 вересня 2016 року, а також положення Закону про ВАКС, де прямо заборонено виключати квартири з числа службових.

Таким чином, у цій справі були відсутні підстави для динамічного тлумачення положень статті 191 КК України, зокрема, поняття «зловживання службовим становищем». Варто відзначити, що досудове розслідування та судовий розгляд цієї справи тривав з 23 червня 2016 року по 6 квітня 2023 року, без врахування апеляційного та касаційного перегляду, який ще попереду.

3. Своєрідним фільтром протиправного кримінального переслідування особи є оцінка обґрунтованості підозри.

Суд оцінює обґрунтованість підозри під час розгляду деяких клопотань сторони обвинувачення. Наприклад, про застосування запобіжного заходу або ж про продовження строку досудового розслідування.

Однозначного розуміння поняття «обґрунтованість підозри» немає. Це можна продемонструвати, наприклад, ухвалами слідчого судді ВАКС та колегиї Апеляційної палати ВАКС у справі за підозрою Андрія Коболева.

Аналізуючи ухвалу АП ВАКС у цій справі я вже зазначав, що при обранні запобіжного заходу сторона обвинувачення повинна надати докази хоча б наявності події злочину, а також того, що виходячи зі своєї посади підозрюваний міг цей злочин вчинити. Наприклад, довести використання повноважень Андрія Коболева всупереч інтересам його служби, а також те, що він взагалі мав спеціальні повноваження.

Зрозуміло, що процес досудового розслідування є динамічним, і докази так само можна отримувати вже після повідомлення про підозру та обрання запобіжного заходу. Орган досудового розслідування також вправі змінити кримінально-правову кваліфікацію, а це впливає на предмет доказування. Однак саме оцінка обґрунтованості підозри може виключити свавільне кримінальне переслідування особи.

Висновки

По-перше, кримінальний закон є актом, який визначає найбільш істотні посягання

на суспільний порядок. Спроби долати не найсерйозніші суспільні проблеми через їх криміналізацію суперечать цілям існування кримінального права, а також знецінюють кримінальне право в очах громадян.

По-друге, у кримінальному провадженні обмежуються права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності. Її майно арештовують, до неї застосовують запобіжні заходи, страждає її репутація як члена суспільства. Якщо ж її потім виправдовують, то це свідчить, що всі ці страждання вона пройшла даремно, і вона має законне право на компенсацію.

По-третє, кримінальна юстиція – це дуже недешева справа. Оцінка обґрунтованості підозри, якій не таку велику увагу приділяють на етапі досудового розслідування, може бути фільтром для справ, які згодом не матимуть перспективи на етапі судового розгляду.

Тому будь-які пропозиції про внесення змін до кримінального закону мають проходити ретельну фахову оцінку й обговорення. Змінювати практику тлумачення положень КК України варто лише у виняткових випадках із належною аргументацією. А обґрунтованість кримінального переслідування особи треба перевіряти ще на досудовому розслідуванні – щоб не допускати свавілля органів правопорядку (https://lb.ua/blog/pavlo_demchuk/553660_inflyatsiya_kriminalnogo_prava_yak.html). – 2023. – 01.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Сергій Лисенко, адвокат, керуючий партнер Юридичної компанії GRACERS

Путін стане ближче до в'язниці, або Навіщо Україні ратифікувати Римський статут

Україна підписала Римський статут ще 20 січня 2000 року, але так і не ратифікувала його. А після того, як Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт путіна, стало очевидним, що це потрібно робити найближчим часом,

адже тоді Україна отримає додаткові права і можливості вносити зміни в цей документ, що може пришвидшити арешт російського диктора. І це добре розуміють фахівці з міжнародного права, тому нещодавно із закликом про ратифікацію до влади звернулись кілька провідних українських університетів. Що ж стримує український політикум від ухвалення такого рішення?

Минулого тижні я мав честь брати участь у V Міжнародному кримінально-правовому форумі й модерував одну із сесій, яку було присвячено тенденціям розвитку практики воєнних злочинів у нашій державі.

Найбільшу цікавість як у мене, так і в аудиторії, хай дарують мені мої колеги-адвокати, викликали виступи представників державних і міжнародних інституцій. І передусім зацікавило те, що й голова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду України Станіслав Кравченко, і посол з особливих доручень МЗС Антон Коріневич казали, що Україна потребує ратифікації Римського статуту для посилення її позицій у боротьбі з російським загарбником на юридичному полі.

Ба більше, навіть позиція старшого радника КМЕС із розслідування міжнародних злочинів Матіаса Нойнера збігалась із поглядом представників нашої виконавчої й судової гілок влади. А його думка більш цінна ще й тим, що до цього він тривалий час працював прокурором у МКС і добре знає роботу його механізмів зсередини. При цьому він зазначив, що є й інший варіант вирішення окремих спірних питань у розслідуванні й притягненні до відповідальності саме воєнних злочинців – це внесення відповідних змін до національного законодавства, і навів приклади такого в Німеччині, порівнявши із українським законодавством. Та його висновок теж недвозначний – ратифікація Україною Римського статуту найбільш комплексний і повноцінний підхід до вирішення всіх неузгодженостей, і навіть прогалин у національному законодавстві.

І тут у мене постало закономірне питання: а чому ж держава, яка дев'ятий рік поспіль вимушена протистояти агресорові, досі не

ратифікувала цей документ і не приєдналась до країн-учасниць МКС? І чому нічого не змінилось навіть після повномасштабного вторгнення рф?

Гугл-пошук досить швидко видав кілька позицій представників державної влади. І заступник голови ОП, і міністр юстиції казали про те, що ратифікація Римського статуту до повної перемоги України у війні не на часі. Міністр це пояснив тим, що внаслідок внутрішніх проблем із комунікаціями в українських військових сформувався хибна думка про цей документ, яку неможливо змінити в умовах воєнного стану. Окрім того, з його слів, негайна ратифікація Україною Римського статуту «практично нічого для нас не змінить з погляду юрисдикції», тому відтермінування ратифікації цього документа не критичне.

Схожу позицію озвучили і в Офісі президента. Там вважають, що ратифікацію слід відкласти, бо згідно з Римським статутом спеціальні компетентні органи іноземних країн отримають купу заяв країни-агресора про начебто злочини, які вчиняються нашими військовими. І той самий Міжнародний кримінальний суд зобов'язаний буде давати оцінку цим подіям.

Цікава позиція, яка заслуговує на те, щоб бути почутою. От тільки, як завжди, є декілька «але».

Щодо питання комунікації. Це ж якраз, як на мене, і є те, що здатна й може провести держава на національному рівні. Ми організуємо безпрецедентні за своєю масштабністю заходи з метою консолідації зусиль усього світу у боротьбі з навалою російського агресора. Зокрема й на юридичному фронті, який не менш важливий за військовий, а на деяких етапах у майбутньому навіть відіграватиме важливішу роль у притягненні всіх винних до відповідальності й отриманні відшкодування для кожного постраждалого. Та представники держави, навпаки, кажуть про те, що Римський статут може якось нашкодити нашим захисникам у разі його ратифікації.

Ось тут ми логічно переходимо до аналізу самого документа і з'ясування, чи справді він може зашкодити.

Тож Римський статут Міжнародного кримінального суду (МКС) – це міжнародний договір, заснований Міжнародним кримінальним судом 1998 року для розслідування й переслідування осіб, звинувачених у геноциді, воєнних злочинах і злочинах проти людяності. Це перший орган, який діє на постійній основі. Суд почав роботу з липня 2002 року після того, як 60 країн ратифікували Римський статут.

Україна підписала статут 20 січня 2000 року, однак досі не ратифікувала його. При цьому ратифікація цього статуту є зобов'язанням України згідно зі статтями 8 і 24 Угоди про асоціацію з ЄС.

Водночас країна-агресор свій підпис під Римським статутом відкликала! І сталося це після того, як 2016 року тодішній головний прокурор МКС Фату Бенсуда опублікувала доповідь, в якій уперше було заявлено, що конфлікт в Україні визнається збройним конфліктом між росією і Україною. В доповіді також зазначено, що анексія росією українського півострова Крим «фактично є тривалою окупацією». Путін явно не зрадив такому рішення, оскільки кремль продовжував брехати про те, що Крим добровільно увійшов до складу росії після проведення нібито вільного референдуму.

Протидіяти такій брехні на міжнародному рівні ми могли не лише політичними заявами, а й документуванням тих злочинів, які вчинялись у Криму і на тих територіях Донбасу, які опинились в окупації. І для нас було вкрай важливим, щоб такі справи розглядав суд у Гаазі.

Так коли ж саме МКС може розглядати справу? Згідно зі статтею 13 Римського статуту це відбувається за таких умов:

держава підписала і ратифікувала Римський статут.

Рада Безпеки ООН передає справу до МКС. За 23 роки існування цього суду таке трапилося двічі, у справі щодо Південного Судану й Лівії.

Коли держава-учасниця Римського статуту сама ініціює справу в МКС.

Є й додаткова можливість. Так, Римським статутом передбачено, що й без ратифікації

держава може визнати юрисдикцію суду в певних справах, подавши про це належну заяву. До початку повномасштабного вторгнення Україна визнала юрисдикцію МКС у двох питаннях заявами МЗС, поданими 17 квітня 2014 року щодо справ Майдану і 8 вересня 2015 року щодо злочинів проти людяності і воєнних злочинів, вчинених на її території.

Отже, з цього доходимо двох висновків. Ми фактично позбавлені повноцінної змоги користуватися всіма правами, які надає Римський статут країнам-учасникам. Так, на сьогодні ми поширили юрисдикцію суду на територію країни окремою заявою й маємо загальну міжнародну підтримку інших учасниць договору, які замість нас звертаються до суду. Однак погодьтесь, це не те саме, що самим мати можливість використовувати ресурси найсильнішого й найкращого міжнародного органу для притягнення до відповідальності саме відповідальних за вчинення воєнних злочинів керівників вищої ланки, а не простих виконавців. А саме на це спрямовано діяльність МКС.

При цьому росія на сьогодні вже може подавати «кupu заяв країни-агресора про начебто злочини, які вчиняються нашими військовими». І як сторона розгляду справи, який уже проходить в МКС. І ініціювати їх подання як держава-постійний член РБ ООН. А «ефективність» цієї інституції на сьогодні ми всі спостерігаємо наживо.

Тобто, фактично нератифікацією цього документа ми намагаємось уникнути тих наслідків, які на цю мить можуть наступити незалежно від цієї дії. Та ми не виконуємо своїх міжнародних зобов'язань, це по-перше. А по-друге, позбавляємо себе можливості використовувати договір, який найбільш повно й системно регулює види воєнних злочинів, їх ознаки, а також відповідальність за їх вчинення тих осіб, які безпосередньо віддають злочинні накази або не зупиняють їх виконання. Так, цей механізм у статуті прописано також. Він передбачає відповідальність за вчинення таких злочинів командирів підрозділів, які просто не зупинили своїх підлеглих солдат від виконання злочинних наказів. Чого наше

законодавство поки що не передбачає, але точно потребує.

Тож у цьому й питання. Чому практикуючі юристи, які займаються безпосередньою роботою, спрямованою на притягнення всіх винних до відповідальності, вважають, що ратифікація Україною цього договору не тільки на часі, а й конче потрібна, а представники держави, які безпосередньо можуть вплинути на прискорення цього процесу, кажуть, що це не на часі через провальну комунікацію з нашими захисниками.

Чому ми свідомо позбавляємо себе можливостей, які надає ратифікація договору? По-перше, ми могли б, як інші країни, впливати на формування порядку денного. По-друге, ініціювати внесення змін до Римського статуту. Наприклад, поставити питання про розширення кількості злочинів, які може розглядати такий суд. Скажімо, додати цього переліку екоцид, поставити питання щодо найманців.

Окрім того, торік головний прокурор Міжнародного кримінального суду Карім Хан, розглядаючи покарання РФ за злочин агресії проти України, заявив, що вважає за доцільне фокусуватись для цього на вже існуючих інституціях, а не на створенні нових. Тобто виступив проти створення спеціального трибуналу, наполягаючи на тому, що МКС може проводити таке розслідування – і зміни до статуту дають таку можливість. Але ці зміни вочевидь не працюють, оскільки поки що злочин агресії МКС не розглядається. І якби Україна ввійшла в пул країн, які ратифікували статут, то теж могла б актуалізувати ці процеси. Можливо, якісь юридичні прогалини не дають змоги МКС це робити.

І, знову ж таки, про ордер на арешт. Так, ми були раді цьому рішення МКС й тому, що більшість країн готові його виконати. Але не все так однозначно. Ми не можемо зараз передбачити, чи наважиться путін відвідати Південно-Африканську Республіку в серпні 2023 року для участі в саміті лідерів країн БРІКС і які наслідки цей візит матиме. З одного боку, речник президента ПАР Вінсент Магвеня заявив, що уряд цієї країни взяв до відома рішення МКС. З іншого, ми всі пам'ятаємо

ситуацію з Омаром аль-Баширом. У травні 2016 року Омар аль-Башир відвідав інавгурацію президента Уганди Йовері Мусевені. І хоч Уганда – член Міжнародного кримінального суду, аль-Башира не заарештували. Так, зобов'язання заарештувати є, але Римський статут не передбачає ні примусового виконання рішення, ні будь-яких санкцій, якщо його не буде виконано. І це питання, яке теж Україна могла б поставити на розгляд, якби мала на те право.

Саме ми не маємо права втрачати час, як і можливості, аби не просто зупинити агресора, а й змусити його за все відповісти (https://censor.net/ua/blogs/3413752/putn_stane_blijche_do_vyaznits_abo_navscho_ukran_ratifikuvati_rimskiyi_statut). – 2023. – 22.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Віталій Кулик, політолог, директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства

ВЦА блокують передачу вилученого майна колоборантів на потребу ЗСУ

У провадженні органів досудового розслідування України перебуває багато кримінальних проваджень за фактами вчинення злочинів проти основ національної безпеки України (ст. ст. 109-1142 КК України). Значна частина розслідуваних злочинів стосується фактів фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади. У цих провадженнях досліджуються дії колишніх очільників ОПЗЖ, проросійських політиків та компаній, які з ними пов'язані.

Слідчими у таких кримінальних провадженнях під час обшуків вилучаються грошові кошти, майно, техніка. За більшість злочинів цієї категорії кримінальним кодексом передбачено обов'язкове додаткове покарання у вигляді конфіскації.

Водночас чинним законодавством, з метою забезпечення виконання завдань в умовах правового режиму воєнного стану відповідно до ст. 8 ЗУ «Про правовий режим воєнного

стану», ст. 4 ЗУ «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» передбачена можливість примусового відчуження майна для потреб військових підрозділів.

Крім цього, існує позитивна судова практика щодо таких процедур. Так, суди вважають, що примусове відчуження майна за цим порядком у кримінальних провадженнях під час воєнного стану тотожна переходу майна у власність держави. Слідчі дотримуються такої ж позиції, направленої на сприяння та підтримання військових.

Суди зазначають, якщо ж за результатами судового розгляду не буде ухвалено рішення про конфіскацію майна, то відповідно до ч. 6 ст. 17 ЗУ «Про оборону України» передбачено повне відшкодування вартості такого майна, яке й було використано.

Водночас накази командирів військових частин про примусове вилучення майна для потреб фронту, згідно з чинним законодавством, потребують погодження Рад оборони відповідних військово-цивільних адміністрацій (ВЦА). Разом з тим, ВЦА фактично саботують можливість додаткової підтримки та не погоджують такі накази командирів.

Маємо ситуацію, що гроші ОПЗЖ, проросійських діячів тощо є, знайдені та вилучені слідчими, а використати їх для боротьби з російським агресором не можна через відсутність принципової позиції з підтримки з боку обласних військово-цивільних адміністрацій... Може тому, що глави цих ВЦА мають спільні інтереси з колишніми ОПЗЖшниками, чи відвертими колаборантами?

Розслідувачі SPILNO.tv вивчили цю тему і найближчим часом плануємо опублікувати з десяток прізвищ чиновників та конкретних кейсів саботажу. Далі буде... (https://censor.net/ua/blogs/3413782/vtsa_blokuyut_peredachu_viluchenogo_mayina_kolaborantv_na_potrebu_zsu). – 2023. – 22.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Костянтин Ільченко, радник Центру стратегічних досліджень, ветеран АТО ООС, экс-керівник ВЦА м. Золоте

Зміни до виборчого кодексу і закону про ЦВК. Їх позитивне значення.

Суспільство разом з позапарламентськими конструктивними політичними силами має висунути вимоги до президента Зеленського, як гаранта наших конституційних прав та свобод, як до суб'єкта наділеного правом законодавчої ініціативи. Дві політичні вимоги – безкомпромісна персональна політична люстрація та зміни до виборчого законодавства.

Сьогодні пропоную ознайомитися зі змінами саме до виборчого кодексу і закону про ЦВК. Ці зміни революційні, за які ми маємо боротися, просто так клани свої позиції не здадуть. І так, починаємо.

1. Пропорціональна виборча система із відкритими списками.

Це фактично голосування за конкретного кандидата зі списку. Хто більше набирає, той підійматися в цьому списку вище. Відкриті списки – це можливість змінити порядок кандидатів в списку, запропонований політичною партією. Тобто це зміна рейтингу шляхом голосування за окремого кандидата в списку партії. Виборець голосує не за партію, а за кандидата від партії. Загальний результат партії буде залежати від кількості голосів, які в сукупності набрали кандидати.

Перевага пропорційної виборчої системи з відкритими списками над такою ж, але із закритими списками або змішаною системою в тому, що партії позбудуться можливості наповнювати списки випадковими людьми, а також продавати місця у списку. Тому, що кожен списочник, разом з головою партії будуть змушені виходити в поле і там виборювати свою перемогу, використовуючи досвід, мудрість, історію життя, фах і порядність. Тому лідері партії почнуть зі свічкою в руках вишукувати моральних громадян і вставляти їх у списки. Без цього шансів не буде ні у кого.

Відсутність змішаної системи, зачинить двері у політику представникам місцевих кланів, які, як мажоритарники не здатні

мислити по державному, натомість з готовністю відстоюють місцеві інтереси свого клану.

Відкриті списки використовуються такими країнами, як Польща і Швеція, результат на поверхні й ми його бачимо. На кожну партію друкується бюлетень зі списком кандидатів, а виборець шукає свого кандидата і ставить галочку напроти його прізвища. Є й інші варіанти, але ж принцип один і той же.

Пропорційна виборча система з відкритими списками – це те, що зараз потрібно Україні. До парламенту мають зайти колективи однодумців, з чітко сформульованим баченням майбутнього України, планом дій, реальними програмами та стратегіями розвитку, тому що часу на розгойдування нема. З таким завданням можуть впоратися тільки політичні сили. Народ чекає саме на це.

2. У виборах беруть участь всі політичні партії без обмежень, крім проросійських.

Таким чином забезпечується конституційне право брати участь у політичному житті й бути обраними до парламенту, будь-яким політичним силам, відповідно зареєстрованих у Мін'юсті. Крім того, перед партіями відкриваються рівні можливості, як для «старих», так і «молодих». У народу з'являється справжній вибір, що дає йому свідомо впливати на політику у державі.

3. Скасування грошових застав.

Скасовуються будь-які прямі або непрямі обмеження виборчих прав громадян залежно від майнового стану. Грошова застава – це ганебна норма чинного виборчого законодавства, яка дискредитує політичне життя в Україні, надаючи перевагу політичним угрупованням, які фінансуються великим бізнесом. З скасуванням цієї норми в Україну повертається здорова політична боротьба і конкуренція.

4. Процедура відкликання депутатів.

Референдум-оцінювання, як правова норма буде внесено до закону про ЦВК і стане єдиною процедурою відкликання депутатів Верховної ради України. Кожного року депутат від парламентської партії на референдумі-оцінювання звітує перед виборцями всіма виборцями свого виборчого округу і перед тим, хто за нього не голосував. Тому що, відтепер він народний депутат для всіх українців.

Якщо за результатами голосування він набирає 51% голосів підтримки він продовжує роботу у парламенті, якщо 49%, то відкликається. Процедура наступна: протокол голосування направляється до ЦВК, якщо результат негативний для депутата, то ЦВК позбавляє його мандату, призначаються перевибори, в яких беруть участь кандидати, що значиться у списку цієї партії, але ж які не набрали відповідної кількості голосів на чергових виборах.

5. Фільтри.

Дуже важливий чинник без якого не можна рухатися далі. У змінах, які пропонуються будуть чітко прописані критерії, за якими ЦВК визначатиме відповідність кожного кандидата, щодо його можливості брати участь у виборах.

Віковий ценз – не можуть бути у парламенті особи, що не досягли 40 річного віку. До свого сорокаріччя людина тільки формується і вже після цього стає особистістю зі своїми досягненнями, досвідом в різних сферах життя і набуває соціального статусу. Така людина спроможна приймати рішення самостійно і свідомо нести за них відповідальність перед суспільством та законом.

Ті ж, хто приходить у парламент у 20-30 річному віці є несамоцінними та безпринципними політиками, тому що у них ще не сформувалося своє бачення соціально-політичного життя і їх місце в ньому. Тому, такі нардепи піддаються маніпуляції, з боку «досвідчених» політиків і у результаті працюють не на державу, а на інтереси вузького кола.

Кандидатів, які були помічені у корупційних скандалах ЦВК позбавляє права брати участь у виборах. До органів законодавчої влади мають проходити лише кристально чисті перед законом громадяни. Український парламент має стати святилищем, в якому працюють святі.

6. Наявність вищої освіти.

Підтверджений 15-ти річний досвід роботи у реальному секторі економіки, бізнесу, культури, освіти, медицини... Такий підхід запобігає попаданню у владу випадкових людей без життєвого досвіду і фаху.

Громадсько-політична діяльність, що підтверджується активністю у соцмережах, заявами, участю в заходах, зверненнях ...тощо.

Кандидатами у депутати не можуть бути особи, які були членами партій чи балотувалися від партій, що насаждали суспільству руський мир, співпрацювали з проросійськими політичними силами, громадськими об'єднаннями та структурами спецслужб РФ. Цей захід не допустить до парламенту зрадників.

Медичний висновок про стан здоров'я кандидата, в тому числі про наявність наркозалежності та психічних захворювань.

Відсутність судимості, в т.ч. і погашеної.

Інструмент визначення виборів такими, що не відбулися.

Пропонується обрати граничним бар'єром проголосуваних, що визначає вибори такими які відбулися на рівні 40% . Якщо явка нижче вказаного рівня, вибори визначаються такими, що не відбулися. Призначаються нові вибори, в країні фіксується політична криза. Ефект: підвищує активність населення, якісний рівень кандидатів, заважає фальсифікаціям і маніпуляціям.

7.Голосування у два тури.

У разі виникнення ситуації, при якій два кандидати набирають однакову кількість голосів, проголошується другий тур. Обраним вважається кандидат у народні депутати, який одержав на виборах більш ніж половину голосів виборців, які взяли участь в голосуванні.

8.Зменшення прохідного бар'єра для політичних партій до 3%.

Ефект: Рада отримує додаткові можливості для оновлення парламентської «крові», а виборці отримують значно більше альтернативи, з представлених партіями програм, що робить їх вибір свідомим та необмеженим рамками бар'єра.

9. Рівні права політичних партій під час виборів.

З моменту реєстрації виборчими комісіями політичних сил, кандидати, які значаться в їх партійних списках мають рівне право виступати на передвиборних та інших зборах, нарадах, засіданнях, у пресі, трудових колективах по телебаченню, радіо.

10.Зміни до закону про ЦВК.

Скасовується норма закону про призначення на посади та звільняє з посад членів Комісії

Верховною Радою України за поданням Президента України. Не можуть призначати членів ЦВК особи, які займають виборні державні посади – це явний конфлікт інтересів.

Пропонуються наступні зміни до закону про ЦВК. Склад ЦВК формується з низу, тобто з територіальної громади, яка спочатку обирає членів виборчих дільниць. Ті, з проміж себе обирають, членів, окружних комісій. Члени ЦВК обираються з проміж себе членами обласних виборчих комісій.

Наступним кроком Президент України затверджує склад ЦВК. Звільнити члена ЦВК може тільки голосування за його відставку членів обласної виборчої комісії, яка його обирала на цю посаду або за ініціативи територіальної громади. Якщо член ЦВК пройшов процедуру відкликання він позбавляється права займати державні посади.

Члени територіальних виборчих комісій обираються громадами на термін, що відповідає терміну каденції депутатів ВРУ. Члени ТВК працюють на постійній і професійній основі, отримуючи з бюджету громад з/п. Між виборами проводять соціологію, моніторять свої виборчі округи, організують і проводять місцеві референдуми тощо.

Після внесення цих змін Україна отримає повністю незалежну ЦВК, яка по факту буде підпорядкована громадам. Президент, ВРУ та політичні партії позбавляються можливості впливу на ЦВК і результати виборів. Країна отримає можливість проводити якісні вибори без фальсифікацій і маніпуляцій.

Зміни підготовлені спеціалістами ВГО ВВП «Солдатські комітети» та ГО «Спілка виборців» (https://censor.net/ua/blogs/3414014/zminy_do_vyborchogo_kodeksu_i_zakonu_pro_tsvk_yih_pozytyvne_znachennya). – 2023. – 24.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Центр спільних дій громадська організація

Здобути звання офіцера тепер можна без військової освіти: чому потрібен цей закон

Сержанти і старшини з бойовим досвідом під час воєнного стану зможуть стати офіцерами навіть без необхідної для цього військової освіти. Відповідні зміни до закону «Про військовий обов'язок і військову службу» народні депутати ухвалили ще 20 березня, наразі законопроект очікує на підпис президента. Аналітики Центру спільних дій пояснили, чому потрібні ці зміни і якими будуть вимоги до майбутніх офіцерів.

Як було раніше?

Дотепер для того, щоб стати офіцером, потрібно було мати військову освіту, здобуту в профільному закладі вищої освіти. Це щонайменше 4 роки бакалаврату та півтора року магістратури. Простіший варіант – два роки навчання на військовій кафедрі при закладі вищої освіти. Після завершення навчання такий випускник міг підписувати офіцерський контракт зі Збройними силами України.

Чому закон необхідний?

Брак офіцерських кадрів серйозно відчувався ще у 2014 році. А після широкомасштабного вторгнення запит на офіцерів зріс у десятки разів. Адже саме молодший офіцерський склад – від молодших лейтенантів до капітанів – безпосередньо командує взводами чи ротами в зоні бойових дій. А від успішності операцій на місцях залежить міцність лінії фронту та ефективність наступу.

За понад 9 років війни таї більше, ніж рік повномасштабного вторгнення в Україні з'явилося дуже багато чоловіків та жінок, які мають практичний досвід і навички, щоб ефективно керувати військовими на місцях. Але через відсутність необхідної освіти вони не можуть отримати офіцерські звання і контракти офіцерського складу.

Як стати офіцером без відповідної освіти?

Ухвалений закон створює правові можливості для цього. На час воєнного стану офіцерські контракти можна буде укладати із сержантами та старшинами, які не менше трьох місяців брали безпосередню участь у бойових діях і не менше трьох місяців успішно виконують обов'язки на керівних посадах. Ми знаємо приклади ефективної роботи таких молодших офіцерів. Нещодавно загиблий герой України

Дмитро Коцюбайло «Да Вінчі» не мав військової освіти, але мав беззаперечний авторитет серед товаришів, колосальний досвід, керував цілим добровольчим батальйоном названим на його честь, а молодшим лейтенантом став лише у 2022 році.

Військові, які стали офіцерами через свій бойовий досвід, але не мають відповідної освіти, упродовж пів року після закінчення воєнного стану повинні пройти курс військової підготовки за своїм напрямом. Це навряд чи будуть п'ять із половиною років як у військових закладах освіти чи суха теорія військових кафедр. Як виглядатиме така підготовка – відповідь має дати уряд.

Чи зможуть жінки стати офіцерками?

Офіцерську службу нарівні із чоловіками несуть також жінки. Кількість офіцerek у Збройних силах збільшилася з тисячі шестиста у 2014 році до семи тисяч чотирьохсот у 2023. Це зростання в понад чотири рази. І ця цифра може ще збільшитися завдяки ухваленню нового закону, адже жінки без військової освіти теж зможуть отримувати офіцерські звання.

Чим це рішення корисне?

Ухвалений закон на часі, оскільки вирішує проблему офіцерського кадрового голоду під час війни. Це також і величезна інвестиція в майбутнє, оскільки офіцери підписують довгострокові контракти, які діятимуть і після нашої перемоги. Бойові офіцери формуватимуть кістяк нашої армії та матимуть можливість просуватися по службі (https://censor.net/ua/blogs/3414148/zdobuti_zvannya_ofsера_teper_mojna_bez_vyiskovo_osvti_chomu_potrben_tseyi_zakon). – 2023. – 24.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Олександр Дубовий, депутат Верховної ради VI і VII скликання, меценат і філантроп, інвестор і підприємець, голова опікунської ради МБФ «Фонд Добра та Любові»

Підприємництво: врятувати не можна стратити. Де поставлять кому?

Війна з країною агресором вже давно перейшла в позиційну. У такій війні виграв той, хто має більше ресурсів, у тому числі економічних. В Україні майже 60% національного ВВП останніми роками створювали малі та середні підприємства (МСБ). І в той же час, згідно з опитуваннями Європейської Бізнес Асоціації, майже кожен третій підприємець (29%) сьогодні вважає економічні умови в країні катастрофічними для бізнесу. Додам до того, що 38% очікують на погіршення ситуації.

Що це означає в контексті війни? Бізнес, від якого залежить відновлення та сила національної економіки, буде вимушений або мігрувати з країни до інших держав і поповнювати їх скарбницю, або він закритися. Треба віддати належне, що за цих умов в Україні впроваджено багато державних програм для підтримки МСБ. Але маємо ситуацію, коли однією рукою підприємництво намагаються ніби «нагодувати» певними грантами та державними програмами, а іншою просто душать, скасовуючи пільгове оподаткування бізнесу та мораторію на проведення податкових перевірок МСБ з 1 липня 2023 р. Звісно, я маю на увазі законопроект № 8401.

Формальним підґрунтям цих рішень є положення Меморандуму про економічну та фінансову політику, що є умовою запуску нової співпраці з МВФ. Приблизний приріст надходжень у разі впровадження таких змін, за оцінками Кабміну, у 2023 р. орієнтовно буде на рівні 0,13% ВВП (Додаток І. Лист про наміри).

Можливо скарбницю й буде поповнено на цю суму, однак ціною може стати втрата сектору МСБ, відтік значної частини бізнесу назад до тіньової економіки або ж капітал поступово мігрує за межі України. Адже простіше буде відкрити бізнес в інших країнах, наприклад, у Польщі. І це вже масово відбувається сьогодні. За даними Business Insider, українці зареєстрували понад 10 тис. компаній у Польщі з початку 2022 р.

Хмари згущуються і настрої бізнесу виглядають все менш оптимістично. Про це свідчать результати опитування проведеного у квітні 2023 р. Центром розвитку інновацій,

Офісом з розвитку підприємництва та експорту, Національним проектом Дія.Бізнес і Advanter Group серед представників МСБ. Так, серед іншого, понад третини опитаних зазначили, що відновлювати та розвивати бізнес заважають їм «непередбачувані дії держави». І як стверджує дослідження, цей відсоток збільшився на 8 пунктів у порівнянні з січнем 2023 р. Крім цього, майже третина опитаних вважають посилення податкового мораторію на перевірку з боку ДПС одним із найголовніших завдань для влади.

Також, дослідження вказало на те, що за результатами 2022 р. 31,7% від загальної кількості МСБ повністю або майже повністю зупинили роботу. Але загалом, як свідчать дані, спостерігається позитивна динаміка: 8,9% бізнесу вказали на зростання обсягів робіт порівняно з довоєнним періодом, а 8,0% підприємств вийшли на показники 2021 р.

Така позитивна динаміка у 2022 р. відбувалася на фоні скорочення економіки на 30%, про що писав НБУ. У 2023 р. фінансовий регулятор очікує на сповільнення інфляції. Вона буде нижчою за 19%. Тобто, НБУ говорить про більш-менш позитивну тенденцію для нашої економіки на майбутні роки, але чи здійсняться такі прогнози, якщо відбудеться відтік МСБ у разі ухвалення законопроекту?

Збільшення податкових зборів для вирішення проблеми дефіциту коштів в умовах стагнації економіки – це найпростіший крок. Але це не є вирішенням проблеми. На час військових дій потрібно або залишити все як є, або знайти інші можливості для досягнення цілей, які поставлені перед Україною.

Для прикладу я хочу навести дані щодо відновлення післявоєнної Європи. Але почнемо з того як відчували себе європейські країни під час військових дій. Державний борг Великої Британії до 1945 р. зріс утричі проти довоєнних показників. Франція в роки війни зазнала серйозних людських і економічних втрат. На відміну від Великобританії ця країна також була фактично пограбована Німеччиною. Дефіцит бюджету покривався за рахунок нової емісії паперових грошей. Економіка Італії до 1943 р. перебувала в стані, близькому до

колапсу. Наприкінці 1945 р. обсяг промислового виробництва, в Італії становив лише 25% від довоєнних показників.

Прикладів економічної успішності взагалі то і не може бути, оскільки країни були під окупацією під час другої світової війни, і на той час США не квапилися допомагати країнам фінансово та технологічно. А от вже після війни відбулося помітне зростання економіки, і в тому числі завдяки приватному бізнесу. Для відновлення своїх економік країни підтримували, зокрема і МСБ: надавалися пільги, гранти, різні преференції. Про це свідчать дані європейських країн щодо ВВП у 1947 р. та в 1952 р.

Ці історичні приклади дають надію Україні. Але якщо ми втратимо МСБ, хто буде будувати країну після завершення війни? Важливо не тільки не скасовувати пільги, але й проводити спрощення процедур реєстрації та ліцензій для МСБ, створювати прозорі умови для проведення податкового контролю, який повинен мати на меті підвищення культури ведення бізнесу а не штрафи та покарання. Карати треба лише тих, хто порушує податкове законодавство систематично.

Для відновлення економіки та створення нових можливостей для МСБ необхідно повернутися до вирішення проблем, які були на порядку денному ще до війни. Інвестиції, доступність кредитування, пільги для стійкого бізнесу. Не можна «однією рукою» давати преференції, а іншою – їх забирати. Тому, повернення до оподаткування МСБ, як було раніше, ще не на часі. І, врешті-решт, розвиток бізнесу залежить від політичної волі, необхідних країні реформ, боротьби з корупцією, знаходження альтернативних джерел фінансування, а також від мобільності та компетентності вчасно реагувати на зміни, що відбуваються на полі військових подій (https://censor.net/ua/blogs/3415739/pdprimnitstvo_vryatuvati_ne_mojna_stratiti_de_postavlyat_komu). – 2023. – 02.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Павло Фролов, народний депутат України від фракції «Слуга народу»

Воєнний стан та мобілізація до 18 серпня, спрощення відведення ділянки для поховання в Києві героїв війни, онлайн обмін документами щодо поранених, полегшення проходження військово-лікарської експертизи, можливість двох дострокових підвищень військових звань під час війни, нова редакція закону про службу в органах місцевого самоврядування, визнання російського режиму рашизмом, звернення щодо міжнародних санкцій на росатом – детально про усі 32 закони, прийняті Верховної Радою 2 травня

1-2. Законами 9259 та 9260 продовжили строк дії воєнного стану та загальної мобілізації до 18 серпня 2023 року.

3. Постановою 9244 на період дії воєнного стану в Україні + 30 днів уповноважили начальників населених пунктів у Бердянському, Василівському, Мелітопольському та Пологівському районах Запорізької області здійснювати повноваження відповідних місцевих рад, їх виконавчих комітетів та сільських/селищних/міських голів на відповідних територіях.

4. Законопроект 9206, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували привести глосарій закону про рекламу» у відповідність до директиви ЄС та закону про медіа, встановити чіткі критерії для ідентифікації реклами, яка потрапляє під юрисдикцію України, заборонити будь-яку рекламу резидентів країни-агресора та дискримінаційні твердження/зображення в рекламі, запровадити саморегулювання та співрегулювання у сфері реклами через механізми прийняття кодексів (правил) створення та розповсюдження реклами, удосконалити регулювання соціальної реклами, збільшити до 20% квоту реклами в лінійних аудіальних та аудіовізуальних медіа у часових проміжках з 6.00 до 18.00 та з 18.00 до 24.00, спростити правила переривання рекламою трансляції фільмів, програм новин та програм для дітей (не частіше одного разу кожні 30 хвилин), встановити обов'язковість маркування реклами, а також заборону спаму у рекламі на платформах спільного доступу.

5. Законом 9240, прийнятим в цілому, спростили відведення земельної ділянки

90 га під розміщення Національного військового меморіального кладовища на Броварському проспекті у Дніпровському районі м. Києва, що дозволить оформити землю для поховання героїв без розроблення містобудівної документації, погодження Верховної Ради та Кабінету Міністрів.

6.Законом 8095, прийнятим в цілому, уповноважити Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) утворювати Апеляційну палату (у складі п'яти членів), що розглядатиме апеляційні скарги на рішення НАЗЯВО, запровадили процедуру пост-акредитаційного моніторингу освітніх програм, яка має проводитися за рахунок коштів, сплачених закладами вищої освіти (ЗВО), за акредитацію освітніх програм, вивели Голову, заступників Голови, посадових осіб секретаріату та членів НАЗЯВО з-під дії закону про державну службу, а наукових і науково-педагогічних працівників ЗВО, які на платній основі залучаються до проведення акредитації освітніх програм, – з-під дії обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.

7.Законом 6203, прийнятим в цілому, визначили механізми здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки, обов'язки підприємців щодо забезпечення належного рівня пожежної безпеки, зрозумілі заходи щодо забезпечення пожежної безпеки, встановили принцип рівності господарюючих суб'єктів різних форм власності стосовно проведення їх перевірок, посилили охорону життя та здоров'я людей, майна і навколишнього природного середовища від пожеж.

8.Євроінтеграційним законопроектом 8149, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували визначити правовий статус об'єднань сільськогосподарських товаровиробників, засади взаємодії таких об'єднань з органами державної влади, ОМС та відповідні гарантії для таких об'єднань, запровадити ведення відповідного державного реєстру, який є частиною державного аграрного реєстру, з інформацією про діяльність таких об'єднань, права та обов'язки членів такого

об'єднання, порядок здійснення контролю за їх діяльністю з боку об'єднання, порядок надання статусу репрезентативності об'єднання та додаткові права, які отримують такі об'єднання.

9.Законом 7532, прийнятим в цілому, відмінили перевірку набувача земельної ділянки СГ-призначення для садівництва до 0,25 га, для ведення ОСГ до 2 га в населених пунктах при гарантуванні додержання вимог у заяві нотаріусу, обмежили передачу переважного права купівлі ділянки СГ-призначення конкретним строком, при порушенні переважного права її купівлі юр.особою і передачі його громадянину України наявності у нього права судового позову про переведення на нього прав та обов'язків покупця, поширили на підсанкційних осіб заборону набувати у власність ділянки СГ-призначення, поширили норму про можливість викупу за нормативною грошовою оцінкою ділянок державної, комунальної власності особами, які протягом 3 років вирощують на них сади та ягідники, на випадки, коли відповідні насадження будуть висаджені до 2035 року, усунули колізію щодо передачі в оренду гідроспоруд орендарю в комплексі з розташованим на ній водним об'єктом.

10.Законопроект 8137, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували для платників податків надати можливість подачі звіту про контрольовані іноземні компанії (КІК) та розрахунок чистого доходу КІК за звітний період разом із відповідною податковою звітністю за наступний рік після звітного, а також уточнити, що юридичний чи фактичний контроль щодо КІК визначається станом на 31 грудня відповідного календарного року, а також удосконалити процедури податкового аудиту щодо КІК, спростити порядок розрахунку скоригованого чистого доходу іноземних контрольованих компаній.

11.Законопроект 6529, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували нерозповсюджувати санкції на операції зі сплати податків, зборів, ЄСВ та погашення податкового боргу, визначити додаткові види санкцій, які можуть застосовуватись ДПС: зупинення реєстрації податкової накладної/

розрахунку коригування в Єдиному реєстрі накладних, зупинення/відмови в наданні бюджетного відшкодування ПДВ, права на залік чи повернення помилково/надміру сплачених/стягнутих сум податків та зборів, ЄСВ, пені, штрафів, анулювання реєстрації платником єдиного податку.

12.Законопроект 9014-1, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували запровадити обов'язкову ідентифікацію товарів під час їх поміщення у митний режим транзиту шляхом пломбування транспортних засобів, контейнерів або окремих паковань, що відповідає митному законодавству ЄС, імплементувати у національне митне законодавство такі транзитні спрощення як «статус авторизованого вантажовідправника МДП» та «статус авторизованого вантажоодержувача МДП», використовувати для виконання митних формальностей та забезпечення контролю за транзитними переміщеннями між митними органами України транзитну митну декларацію та електронну транзитну систему, дозволити при внутрішньому транзиті використання транзитного спрощення авторизованим підприємством, регламентувати правила подання митної декларації для поміщення товарів у митний режим транзиту, у т.ч. й для консолідованих вантажів, поширити можливість здійснення митного контролю товарів у першочерговому порядку на товари, що переміщуються на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту.

13.Законом 9184, прийнятим в цілому, усунули невідповідність кодування товарів згідно з УКТ ЗЕД, прискорили та спростили процедури митного оформлення товарів для роботи, зокрема, оборонної галузі, індустріальних парків, підприємств з потужностями для виробництва транспортних засобів, окремих товарів, необхідних у період воєнного стану.

14.Спрямували на повторне друге читання законопроект 9107-1, яким пропонується установити заборону підсанкційній особі набувати/збільшувати істотну участь у банку, визначити підставою для застосування НБУ заходів впливу до банку, якщо до банку або

власника істотної участі у ньому застосовані санкції (в т.ч. через позбавлення/обмеження права розпоряджатись активами), а також на час воєнного стану наділити НБУ повноваженнями приймати щодо підсанкційного банку (в т.ч. із підсанкційним власником істотної участі) рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку (крім системно важливих) та про виведення з ринку системно важливого банку.

15.Законопроект 4573, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували доповнити КУпАП новою статтею 164-20 «Порушення порядку використання державного майна», віднісши до складу адмін.правопорушення неподання інформації про відповідні об'єкти державного або комунального майна, які підлягають приватизації або можуть бути передані в оренду, незаконне укладення балансоутримувачем майна договору оренди щодо об'єкта оренди, договору суборенди тощо, поклавши на суди обов'язок розглядати такі справи, а складати протоколи – на посадових осіб Фонду державного майна України, а також заборонити під час кримінального провадження арешт майна (в тому числі майнових прав або інших активів), щодо якого прийнято рішення про приватизацію на конкурентних засадах у формі електронних аукціонів.

16.Законопроект 7651, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували передбачити у період воєнного/надзвичайного стану можливість рішенням Адміністрації судноплавства України тимчасово припинити судноплавство на визначений строк на окремих ділянках внутрішніх водних шляхів протягом навігаційного періоду.

17.Законом 0193, прийнятим в цілому, ратифікували рішення щодо заміни протоколів В та С до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Республікою Македонія про визначення поняття «походження товарів» та методів адміністративного співробітництва.

18-19. Законами 0191 та 0195, прийнятими в цілому, припинили дію Угод між Урядами України і Сирійської Арабської Республіки про торговельне судноплавство та відповідно

про торговельне, економічне і технічне співробітництво.

20.Постановою 9060 звернулись до парламентів усіх іноземних держав, Європарламенту та МАГАТЕ щодо накладення санкцій на російську державну корпорацію з атомної енергії «Росатом» та запровадження заходів для зменшення співпраці з РФ в сфері ядерної енергетики.

21.Законом 6504, прийнятим в цілому, ухвалили нову редакцію закону про службу в органах місцевого самоврядування, якою розмежували посади та правові статуси посадових осіб місцевого самоврядування на службовців місцевого самоврядування та виборних посадових осіб, закріпили принцип політичної неупередженості перших із збереженням за ними права суміщати службу діяльність із статусом депутата місцевої ради до обрання ради нового скликання, створили інститут керівника служби в органі місцевого самоврядування, передбачили обов'язкове оприлюднення рішень про затвердження схем посадових окладів та про встановлення премій виборним посадовим особам та службовцям місцевого самоврядування, можливості переведення службовця місцевого самоврядування на державну службу без обов'язкового оголошення конкурсу, прозорий відбір і призначення на посади з огляду на персональні досягнення і здобутки, професійне навчання, підвищення кваліфікації, стажування, самоосвіту службовців, оцінювання результатів службової діяльності відповідно до поставлених завдань, неможливість вступу на службу особи, яка має громадянство іншої держави тощо.

22.Постановою 9101 визначили існуючий в РФ політичний режим як рашизм та засудили його ідеологічні засади і суспільні практики як тоталітарні та людоненависницькі.

23.Законом 9154, прийнятим в цілому, встановили військово-лікарську експертизу здійснювати не лише військово-лікарськими комісіями, які створюються при територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки і закладах охорони здоров'я Міноборони, СБУ та Держспецзв'язку, а і закладах інших секторів безпеки і оборони, а

також при державних та комунальних закладах охорони здоров'я.

24.Законом 9158, прийнятим в цілому, спростили бюрократію при оформленні військовослужбовцям довідки про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва) як за результатами проведення відповідного розслідування (службового чи спеціального), так і без його проведення (якщо травма спричинена діями противника), зобов'язали територіальні центри комплектування (ТЦК, ех-військкомат) та медичні заклади самостійно пересилати усі документи щодо поранених, а не вимагати їх від військовослужбовців, а також уповноважили Міноборони встановлювати у особливий період порядок направлення медичних та інших документів до військової частини військовим закладом охорони здоров'я або ТЦК.

25.Законом 9152, прийнятим в цілому, встановили, що зміни до Цивільного кодексу України (ЦКУ) можуть вноситися виключно законами про внесення змін до ЦКУ.

26.Євроінтеграційним законопроектом 8244, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували доповнити Кодекс законів про працю новою статтею 36-1, якою встановити порядок дій роботодавця (в т.ч. ФОП) – правонаступника у разі зміни власника/реорганізації підприємства, установи, організації, встановивши обов'язок відповідного роботодавця продовжувати дію трудового договору у разі передачі власником бізнесу або його частин іншій особі, інформувати працівників/їх представників/відповідну профспілку про дату та причини правонаступництва, економічні, технологічні, структурні наслідки правонаступництва, а також встановити, що зміна підпорядкованості, найменування підприємства, установи, організації, передача в оренду або припинення оренди єдиних майнових комплексів підприємства, установи, організації, їх структурних підрозділів не припиняє дії трудового договору, крім випадків якщо це супроводжується скороченням чисельності або штату працівників.

27.Законопроектом 6319, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували

спростити процедури створення органу самоорганізації населення, визначити його повноваження і територію діяльності, уточнити права обирати та бути обраними до такого органу, усунути неточності щодо порядку створення і строку повноважень органу самоорганізації населення та його персонального складу, його легалізації та реєстрації як юридичної особи, уточнення порядку його припинення, кола суб'єктів надання дозволу на його створення, переліку осіб, які мають право подавати документи для державної реєстрації створення юридичної особи та громадського формування, що не має статусу юридичної особи, державної реєстрації припинення юридичної особи.

28.Законопроектом 9011-д, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували дієвий механізму видачі, використання та припинення дії гарантій походження електричної енергії (e/e), виробленої з відновлюваних джерел енергії, врегулювання можливості виходу суб'єктів господарювання з балануючої групи гарантованого покупця з можливістю компенсації різниці вартості e/e між «зеленим тарифом» та ринковою ціною, удосконалити модель проведення аукціонів з розподілу квот підтримки суб'єктів господарювання, які виробляють «зелену» e/e, визначення регуляторних умов, щодо здійснення гарантованим покупцем діяльності з експорту та постачання e/e, передбачити можливість завершення будівництва та введення в експлуатацію до кінця 2023 року об'єктів що планують виробляти e/e за «зеленим тарифом» з енергії вітру.

29.Законопроектом 6164, прийнятим у першому читанні за основу, запропонували передбачити адмін.відповідальність за вчинення окремих протиправних дій у метрополітені, зокрема за: пошкодження вагонів метрополітенів та їх внутрішнього обладнання, засмічення вагонів та станцій метрополітену, куріння у вагонах та станціях метрополітену, проїзд на дахах вагонів, міжвагонних з'єднаннях та інших виступаючих зовні частинах вагонів, самовільне проникнення у вентиляційні шахти, тунелі та інших приміщень метрополітену, пошкодження

внутрішнього обладнання та стекол автобусів, маршрутних таксі, тролейбусів, трамваїв та вагонів метрополітену, а також за провезення в метрополітені небезпечних предметів та речовин або неоплачене провезення багажу в міському електротранспорті.

30.Законом 0188, прийнятим в цілому, ратифікували зміни до Фінансової угоди (Проект будівництва високовольтної повітряної лінії 750 кВ Рівненська АЕС – Київська) між Україною та Європейським інвестиційним банком, яким перенесли очікувану дату завершення проєкту та останню дату вибірки кредиту на 3 роки.

31.Постановою 8337 звернулись до ЄвроКомісії, ЄвроПарламенту, Ради ЄС, СОТ, урядів та парламентів іноземних держав щодо встановлення санкцій на імпорт російської і білоруської деревини та продуктів з неї, російської риби та морепродуктів, заборони на експорт устаткування та його компонентів, а також недопустимості діяльності на території рф систем міжнародної екологічної сертифікації.

32.Законом 8140, прийнятим в цілому, встановили, що під час воєнного стану, стану війни або відсічі збройної агресії заохочення щодо дострокового присвоєння чергового військового звання може бути застосовано до військовослужбовців вдруге, але не раніше ніж через шість місяців з дня присвоєння попереднього військового звання (https://censor.net/ua/blogs/3415786/voyennyi_stan_ta_mobilizatsiya_do_18_serpnya_sproschennya_vidvedennya_dilyanky_dlya_pohovannya_v_kyyevi). – 2023. – 02.05).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Андрій Боровик, виконавчий директор Transparency International Ukraine

Іспит на стійкість: навіщо українським містам посилювати прозорість в умовах війни?

Повномасштабна війна, розпочата росією, показала, що децентралізація в Україні працює.

Саме можливість та спроможність місцевої влади самостійно приймати критично важливі і швидкі рішення допомогла багатьом містам вистояти при перших атаках і так чи інакше налагодити життя своїх мешканців.

Таку стійкість ми побачили як на прикладах міст, що потрапили під прямий удар росії, так і тих, що, здавалося б, знаходилися у глибокому тилу. Адже підступність російської влади показала, що жодне українське місто не залишається в безпеці – під потенційними обстрілами російських ракет досі знаходиться вся Україна.

Власне, саме питання безпеки стали першочерговими для усіх українських муніципалітетів. І саме потреба в заходах безпеки передусім вплинула на те, що міста почали чим далі, тим більше закривати інформацію про свою роботу. Але якщо на початку такі дії були виправдані, і сприймалися містянами як справді потрібними для безпеки, з часом така необхідність ставала все менш аргументованою.

Навіть більше – війна не тільки уразила роботу органів місцевого самоврядування, а й підсвітила наявні й раніше проблеми – в тому числі й у сфері прозорості. І ми ставали свідками глобального парадокса: тоді як українці все більше виявляли бажання долучатися до прийняття рішень у житті громади, влада, яка ще торік зосередила всі зусилля на захисті своїх містян, з кожним місяцем війни все більше від них відмежовувалася. Так, з початком великої війни прозорість місцевої влади помітно регресувала, хоча раніше Україна досягала в ній помітних успіхів.

Що це значить для мільйонів хоробрих сердець? І як можна виправити таку ситуацію? Спробуємо розібратися.

Наскільки прозоро працюють українські міськради під час війни?

Згідно з результатами нового дослідження програми «Прозорі міста» Transparency International Ukraine лише 3 міста з 70 отримали статус «прозорих», а 10 – «частково прозорих».

Раніше організація укладала Рейтинги прозорості та підзвітності міст України, за результатами яких до повномасштабної війни

українські міста показували гідний результат. За 5 років у містах середній рівень прозорості зріс на 62,2%. Значного поступу вдалося досягнути й у відкритості даних – Україна вважалася однією з країн-лідерів за цим показником у світі. У Рейтингу прозорості українські міста боролися за першість, а здорова конкуренція стимулювала розвиток та обмін досвідом задля покращення життя людей.

Та цьогоріч «Прозорі міста» провели адаптоване до умов воєнного стану дослідження з новими індикаторами. Середній відсоток їх виконання – 37,5%, при цьому вимоги українського законодавства виконувалися на 47,8%. Тобто понад половина із законних вимог ігнорувалась місцевою владою, а аргументом для такого ігнорування стала саме війна.

Так, питання прозорості на початку війни відійшло на другий план. Безперечно, в умовах повномасштабної війни українська місцева влада не забезпечує довоєнний рівень прозорості своєї роботи. На це впливає низка чинників, пов'язаних із обмеженнями воєнного часу. Та й погодьтеся, останні 14 місяців місцева влада працює в умовах безпрецедентних цілодобових викликів. Безпека громадян, очевидно, стала головним завданням, балансувати на рівні з яким питанням прозорості не доводиться.

Захист людей – це ж не про те, що можна відстрочити чи перенести. Це завдання, які вимагають великої включеності та ресурсів, і для комплексної та планомірної роботи для підвищення рівня прозорості такі умови не є продуктивними. Тож через війну та постійний російський терор говорити про поступовий розвиток системи місцевого самоврядування й роботу над неперіоритетними завданнями зараз не доводиться.

Та водночас українські міськради мають тримати курс на прозорість настільки, наскільки це можливо. Адже саме цього від них чекають їхні виборці і міжнародні партнери, зацікавлені яких в прозорості української влади після вторгнення ще вирросло.

До чого нам варто прагнути?

27 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. У часи війни це глибокий сигнал для усієї країни, який українці

щиро цінують. Ми розуміємо, що, окрім статусу, за цим також криється багато вимог. І серед них – продовження розпочатих реформ, утвердження принципів належного врядування на місцях і боротьба з корупцією.

Щоб Україна наблизилася до членства в ЄС, варто відповідати європейським стандартам не на словах, а працювати задля реалізації поставлених цілей.

Важлива передумова співпраці з міжнародними партнерами під час відбудови – знову ж прозорість і підзвітність діяльності органів влади. Навіть більше – запит на прозорість та підзвітність під час відновлення країни стає ще нагальнішим, адже це напряму впливає на інвестиції та реалізацію спільних проєктів відбудови. І місцеві жителі, як і потенційні інвестори, теж зацікавлені в тому, щоб розуміти порядок відновлення тих чи інших об'єктів у своїх містах.

Таким чином, із початком повесної відбудови прозорість і підзвітність у роботі міст – ключові чинники для укладання договорів про співпрацю. Нове дослідження роботи міських рад під час війни «Між безпекою та прозорістю» містить аналіз необхідних кроків, які міста мають зробити для досягнення цієї мети.

Щонайменше це:

- адаптувати свою роботу до викликів війни – створювати та оновлювати сервіси, що допоможуть населенню;
- публікувати відкриті дані настільки, наскільки це можливо;
- прозоро обліковувати та розподіляти гуманітарну допомогу.

Як можна посилити українські міста вже зараз, не чекаючи перемоги?

Нині наші міста потребують підтримки. І знаючи про готовність містян включитися у відновлення, ми також потребуємо допомоги від таких самих ентузіастів та фахівців з усього світу.

Тоді як на фронті відбуваються реальні бойові дії, у кабінетах посадовців відбуваються бої за ресурси, яких критично не вистачає. Від злагодженої роботи у тилу так само залежить, як швидко Україна здолає російську навалу.

У тому числі – й від допомоги з-за кордону. І знищувати цього ворога нам випало разом, або він повернеться з новою силою.

Підтримуючи українські громади, міста за кордоном роблять свій прямий внесок у майбутні мир, перемогу України та європейську стабільність. Налагодження контактів і взаєморозуміння між країнами та громадами також підтримує шлях України до Європейського Союзу, що так само залишається одним із найбільших бажань усіх українців сьогодні.

За час вторгнення українські міста вже встигли дізнатися більше про партнерства та знайти джерела базової допомоги. Але у них все ще є потреби у фінансовій підтримці, різному обладнанні, медичних препаратах. Та надважливі для України сьогодні також обмін досвідом у культурі, освіті й науці, а також залучення іноземних спеціалістів до відновлення.

Як можна допомогти українським містам?

– Зареєструвати свою громаду на онлайн-платформі «Cities4Cities». Вона поєднує запити та потреби українських міст із досвідом, можливостями й знаннями європейських міст. Це повністю безкоштовно, а головне – відкрито і прозоро.

– Укласти договір про партнерство чи побратимство з українськими містами напряму. Для цього варто визначитись у сферах співпраці, сконтактувати з обраним містом і розробити проєкт Угоди про побратимство чи партнерство.

– Донатити для програми UNITED24 – це одне з головних «вікон» для збору допомоги Україні.

– Підтримувати гуманітарною допомогою через офіційний портал. На сайті викладені потреби регіонів, дашборд вже наданої допомоги та інструкції.

Звертатися до програми «Прозорі міста», яка зможе передати необхідну допомогу чи скомунікувати напряму з українськими муніципалітетами.

Українці вистоять у цій війні, ми це знаємо точно. І щоб цим сміливим людям допомогти стати частиною великої європейської родини,

можна почати з партнерства між містами вже зараз! Бо ми тут, в Україні, до такої співпраці вже готові, а за допомоги наших міжнародних друзів так само зможемо подолати і виклики кожного українського міста (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/borovyk/644fe0fb88b4b/>). – 2023. – 01.05).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Яна Матвійчук, підприємця, член Ради Young Business Club

Пішов у крамницю по хліб – вернувся з пістолетом. Яна Матвійчук про досвід інших країн щодо легалізації зброї

Повномасштабне вторгнення росії в Україну підкреслило проблему відсутності у цивільних достатньої кількості зброї. Українці часто не мали змоги ефективно особисто захищати себе та свою родину від окупантів. Ніхто би не поліз до нас, якби знав, що українці – це майже 40-мільйонна армія озброєна до зубів, яка вміє дуже влучно стріляти. Ринок зброї для цивільних в Україні важкодоступний і досі. Тому треба вже зараз працювати над тим, щоб створити нове законодавство за прикладом інших країн для того, щоб простіше купувати та використовувати не тільки зброю для мисливства та спорту. Як отримати зброю у Ізраїлі, Молдові, США і чому цей досвід важливий для України – читайте у матеріалі.

Досвід Ізраїлю для України

Безпекова ситуація у Ізраїлі підштовхнула уряд до легалізації зброї для цивільного населення. Цікаво, що за даними Міністерства національної безпеки Ізраїлю менше 2% громадян отримали дозвіл на зброю. Тобто, можливість отримати дозвіл на зброю є, але не всі громадяни хочуть її мати. Це і є свобода громадянина, коли йому дають можливість отримати зброю, а він сам вже вирішує чи вона йому потрібна.

Через зростання кількості терактів ізраїльський уряд заявив, що отримання дозволів на зброю для цивільних буде спрощено ще більше.

Окрім того, цікаво й те, що у одних регіонах Ізраїлю легше отримати дозвіл на вогнепальну зброю, аніж в інших. Наприклад, зараз легше отримати дозвіл ізраїльтянам, які живуть чи працюють у Східному Єрусалимі або на Західному березі річки Йордан. Це обумовлено тим, що у цих частинах країни існує більша загроза для громадян.

Станом на лютий 2023 року «на руках» у громадян Ізраїлю є 155 168 одиниць зброї (загальна кількість населення країни на 1 січня 2021 року 9 291 000 осіб).

Як отримати дозвіл на зброю у США

У США зброю можна купити за водійським посвідченням.

Якщо коротко, то купити вогнепальну зброю можуть громадяни США або законні постійні жителі, які досягли необхідного віку. Для «довгої» зброї це, як правило, 18 років, для пістолетів – 21 рік.

Людина просто приходиться з посвідченням особи, на якому є фото власника, і купляє зброю!

Тобто, кожна повнолітня людина може вийти у крамницю по хліб, а повернутися з гладкоствольною зброєю чи пістолетом. Так має бути і в Україні.

Ринок зброї у Молдові

А що там у найближчих сусідів? У Молдові дозвіл на купівлю та носіння зброї цивільним населенням легалізували законодавчо ще у 1998 році.

Зброю легалізували після конфлікту у Придністров'ї, коли на руках у людей залишилося багато зброї. Перед владою стояв вибір – ввести кримінальну відповідальність за носіння і зберігання зброї або легалізувати зброю. У випадку введення кримінальної відповідальності довелось би силоміць роззброювати людей – значна частина з них потрапила би за ґрати. Тому було прийнято рішення легалізувати купівлю та носіння зброї.

Ліцензію на зброю можуть отримати громадяни Молдови, які досягли повноліття – 21 року. Для отримання дозволу треба пройти теоретичний і практичний курс поводження зі зброєю, мати всі умови для зберігання зброї,

бути психологічно здоровим та документи про несудимість.

У видачі дозволу на зброю можуть відмовити людині, котра систематично порушує громадський порядок, зловживає спритним та наркотичними речовинами.

Досвід Молдови є важливим для України і його ми мали перейняти ще до початку повномасштабного вторгнення росії, коли мали справу з так званими «Л/ДНР». А зараз вже лібералізація ринку зброї актуальна для того, щоб давати відсіч російським окупантам.

Приховане носіння зброї у Чехії

Чехія є чи не найліберальнішою країною Європейського союзу у питанні зброї. У Чехії дозволене навіть приховане носіння зброї у зарядженому вигляді, якщо на це є ліцензія.

В країні громадянам дозволено купувати зброю для самозахисту. Це право громадян Чехії задекларували у Конституції, щоб жодні політики не могли більше обмежити законодавчо право громадян на володіння зброєю.

Проте варто зважати на те, що попри дозвіл купувати, володіти та носити зброю в Чехії діє безліч обмежень, які звужують випадки застосування зброї – стріляти можна для самозахисту у разі крайньої необхідності. Але ж це право є!

Детінізація ринку вогнепальної зброї в Україні

В Україні процвітає нелегальний ринок вогнепальної зброї. Через це український бюджет недоотримує значну кількість доходів через існування тіньового продажу. Так, Нацполіція відзвітувала, що у 2021 році було вилучено понад 1200 одиниць нелегальної вогнепальної зброї та близько 89000 набоїв. Якби ж цю зброю продавали офіційно – держава могла би отримати значну кількість податків та, наприклад, використати їх на підвищення обороноздатності країни.

Важливо врахувати й те, що злочини відбуваються у більшості випадків з використанням нелегальної зброї, а не легально зареєстрованої!

Отже, лібералізація ринку зброї в Україні та легалізація зброї для цивільних в Україні

(не тільки для мисливства та спорту, але й для самозахисту) – це надважливий крок, який дозволить підвищити обороноздатність, втілити ліберальні реформи, розвинути ВПК та збільшити надходження до державної казни. Ми можемо перейняти досвід країн, котрі вже легалізували зброю для цивільних, та адаптувати втілену ними систему та законодавство під реалії України. Починати це робити треба вже зараз! (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/matvijchuk/6447a0193c18b/>). – 2023. – 25.04).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Яна Матвійчук, підприємця, член Ради Young Business Club

Нелегальна зброя в Україні. Яна Матвійчук про легалізацію вогнепальної зброї

Від початку війни у 2014 році в Україні почало з'являтися все більше нелегальної зброї. У 2021 році Міністерство внутрішніх справ підрахувало, що в Україні в обігу було від 2 до 6 млн одиниць нелегальної зброї. Легальної зареєстрованої зброї було лише 1 млн.

Відколи почалося повномасштабне вторгнення росії в Україну нелегальний ринок зброї почав розростатися ще більше. У новинах постійно з'являється інформація з різних регіонів про нелегальний продаж зброї. Затримували на продажі зброї громадян в Києві, Одесі, Ужгороді... Тобто, можна припустити, що мережа продажу нелегальної зброї покрила всю Україну. І з цим нам треба щось робити, адже зараз достеменно невідомо скільки нелегальної зброї є «на руках».

Що робити з нелегальною зброєю?

Єдиним притомним варіантом для України могла би стати легалізація вогнепальної зброї для цивільних.

Повномасштабне вторгнення показало, що українці готові володіти зброєю для власного захисту. Можливо, якби зброю для цивільних легалізували ще до «великої» війни, то нам вдалося б уникнути повномасштабного вторгнення. Адже який ворог поліз би в країну, де з кожного дому у нього би стріляли?

Яка зброя дозволена для цивільних в Україні?

Українці сьогодні мають право купити зброю для мисливства та спорту, але купити її непросто через бюрократичну дозвільну систему. Відсутність конкуренції на ринку зброї робить її дуже дорогою, а використання зброї з метою самозахисту законодавчо практично не врегульоване в Україні. Ми чи не єдина країна Європи, де немає закону про легалізацію зброї. Саме тому вже кілька років у суспільстві йде дискусія щодо легалізації зброї в Україні.

Ставлення українців до легалізації зброї

Війна росії проти України значно змінила суспільну думку щодо легалізації зброї. Так, у травні 2022 року соціологічна група «Рейтинг» провела опитування 1000 українців з різних регіонів. Результати опитування показали, що війна сприяла тому, що удвічі більше людей почали підтримувати легалізацію зброї в Україні. У 2022 році легалізацію підтримало 57% громадян. Для порівняння – у період 2018-2021 років «за» легалізацію виступало близько 25% українців.

Також 61% опитаних вказали, що озброєння українців підвищить обороноздатність країни.

Вищенаведені результати опитувань показують, що українці хочуть і мають мати право володіти зброєю для власної безпеки.

Чому потрібно легалізувати ринок зброї?

Легалізація зброї для цивільних мала би низку позитивних наслідків, які значно переважають над ризиками.

1. Виведення з тіні нелегального ринку.

Якщо люди отримують право володіти вогнепальною зброєю, то вони не будуть приховувати цю зброю, у випадку зберігання її для власної безпеки. Якщо буде змога володіти зброєю офіційно і легалізувати отриману незаконним шляхом зброю – це буде перевага для держави загалом. Адже так буде вестися облік зброї і у разі незаконного її застосування можна буде легко встановити власника. Тому держава та правоохоронні органи мають бути зацікавлені у тому, щоб зброю для цивільних легалізували.

2. Прибутки для держави.

Держава недоотримує значну частину податків з продажу зброї. Якщо зброю би продавали офіційно через магазини – це не тільки би підвищило безпеку, але й збагатило б державну казну. А зараз ці гроші йдуть у кишені «ділків».

3. Розбудова ВПК

Легалізація ринку зброї сприяла би активному розвитку військово-промислового комплексу. В Україну зайшли би інвестиції. У довготривалій перспективі ми би могли стати світовим центром розробки новітньої зброї та заробляти на її продажі.

Окрім вищенаведеного, вдалося би підвищити обороноздатність, створити тисячі робочих місць і відновити право громадян на захист власного життя.

Зараз ж питання легалізації зброї поставили на паузу. Попри це українці все одно вимагають спрощення отримання дозволів хоча би на мисливську зброю. Адже зараз, щоб отримати дозвіл треба «пройти сім кіл пекла» або заплатити хабар. Більшість обирають другий варіант, а це може сприяти отриманню зброї будь-ким, хто має достатню кількість грошей.

Я зареєструвала петицію до Президента України з проханням ліквідувати дозвільну систему на отримання зброї, оскільки вона існує лише заради хабарництва. Моя пропозиція – оформлювати зброю за водійським посвідченням під час купівлі і передати функцію реєстрації зброї на продавця у магазині. Сьогодні магазини ведуть облік зброї, яку продають, і передають ці дані в дозвільну систему (в Нацполіцію та/чи в МВС). Покупець також передає ці самі дані в дозвільну систему. Тобто подача документів з реєстрації зброї дублюється, а це ускладнює процес реєстрації зброї для громадян. Державні послуги з реєстрації зброї мають бути максимально комфортними для українців, тому пропоную спростити дозвільну систему, яка принижує гідність українців та існує заради того, щоб кожен з нас приніс хабар для спрощення бюрократичної процедури реєстрації зброї.

Підпишіть петицію за спрощення отримання дозволів на зброю – <https://petition.president.gov.ua/petition/184818>

Легалізація зброї могла би значно скоротити нелегальний ринок і дозволити українцям офіційно володіти зброєю (не тільки для мисливства та спорту). Як би нам того не хотілося чи хотілося, але нелегальна зброя вже «на руках» і заледве хтось добровільно захоче від неї відмовитися. Особливо, якщо у нас такий сусід. Тому єдиний варіант у цій ситуації – це легалізація ринку зброї (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/matvijchuk/6450dbeb7f69c/>). – 2023. – 02.05).

Блог на сайті «Latifundist.com»

Про автора: Микита Ларіонов, автор блогу, радник, адвокат компанії Arzinger

Чому не запровадив режим експортного забезпечення?: Думка експерта

З початком повномасштабної війни проблеми з сірим експортом зерна та неповерненням валютної виручки в Україні не зникли. В ЗМІ регулярно можна зустріти публікації Бюро економічної безпеки України щодо чергових проведених слідчих дій у, так званій, «зерновій справі».

Протягом 2022 року різноманітні асоціації, робочі групи разом з органами державної влади обговорювали варіанти принаймні часткового вирішення вказаних проблем. Так, на початку обговорювались доволі радикальні варіанти, які, до прикладу, передбачали обов'язок експортера перед кожною експортною операцією відкривати експортний депозит та депонувати його реальними коштами на суму не менше ніж 15 % митної вартості партії товару.

Втім, на щастя, геть радикальні ідеї не знайшли достатньо підтримки. Як наслідок, Законом від 12.01.2023 року № 2881-IX, який був введений в дію 04.03.2023 року, було запроваджено компромісний варіант, який передбачає право Кабінету Міністрів України запроваджувати спеціальний режим експорту певних категорій товарів – так званій «режим експортного забезпечення».

На перший погляд може скластись враження, що режим експортного забезпечення є доволі

friendly для добросовісних експортерів – тією мірою, якою закон в принципі може бути friendly до бізнесу в Україні. Зокрема, безсумнівним плюсом прийнятого закону є те, що режим експортного забезпечення не передбачає вимог щодо відкриття експортерами депозитів під кожную операцію чи обов'язкового внесення реальних коштів, дозволяючи при цьому використання акумульованого податкового кредиту з ПДВ.

Разом з тим, вже минув понад місяць з дня введення в дію закону, втім, режим експортного забезпечення досі не запроваджено. Очевидно, що не в останню чергу причиною цього є недосконалість прийнятого закону, ряд суперечливих та неоднозначних положень, які викликають справедливе невдоволення бізнесу.

Так, закон передбачає обов'язок Кабінету Міністрів України одночасно із запровадженням режиму експортного забезпечення запровадити мінімальні експортні ціни на товари, щодо яких запроваджується режим експортного забезпечення. Зазначена вимога вимагає, щонайменше, перегляду положень митного законодавства України, а також розробки чітких та прозорих правил визначення та застосування цих мінімальних експортних цін.

Зокрема, дискусійним є питання щодо джерел, які будуть використовуватись Кабінетом Міністрів України для визначення мінімальних експортних цін. На наше переконання, на нормативному рівні необхідно закріпити перелік офіційних джерел щодо цін на зерно. Такі джерела мають бути загальноновизнаними та, відповідно, не викликати сумнівів у достовірності наведених в них даних.

Необхідно закріпити перелік офіційних джерел щодо цін на зерно.

Окрім цього, нерегульованими є питання періодичності оновлення мінімальних експортних цін та строку їх застосування. Очевидно, що ціни на зерно змінюються доволі швидко, що вимагатиме відповідного реагування від Кабінету Міністрів України. Та чи буде він в змозі переглядати свої підзаконні нормативні акти з необхідною бізнесу періодичністю?

Також, наразі не зрозуміло, як Кабінет Міністрів України при визначенні мінімальних експортних цін враховуватиме особливості різних базисів поставки (FOB, СРТ-порт, тощо) та чи враховуватиме взагалі.

І це лише частина проблемних питань, які цікавлять наших клієнтів щодо застосування мінімальних експортних цін. Перелік проблем, з яким зіткнулись наші клієнти разом з нами можна продовжувати довго – співвідношення мінімальних експортних цін з трансфертними цінами для цілей статті 39 Податкового кодексу України, проблеми застосування мінімальних експортних цін до форвардних контрактів, проблеми застосування мінімальних експортних цін до вже укладених, проте не закритих контрактів, відсутність достовірних джерел інформації щодо цін на ряд товарних позицій, зокрема, деякі види насіння, тощо.

Окремі дискусії викликає запроваджена процедура реєстрації податкових накладних за основною ставкою як обов'язкова передумова експорту. Нагадаємо, законом передбачено, що в разі перевищення експортером місячного ліміту, до такого перевищення застосовуються спеціальні правила оподаткування, а саме обов'язок експортера скласти та зареєструвати податкову накладну за основною ставкою перед поданням митної декларації.

Разом з тим, закон не визначає дату виникнення податкових зобов'язань з ПДВ у експортера – раніше такою датою вважалась дата оформлення митної декларації. Питання дати виникнення податкових зобов'язань з ПДВ безпосередньо впливає на терміни складення та реєстрації податкової накладної. При цьому, закон не передбачає жодних послаблень або винятків для експортерів за порушення загальних строків для реєстрації податкових накладних, які на час воєнного стану можуть сягати до 25 % від суми ПДВ.

Схожі питання виникають і щодо термінів реєстрації розрахунків коригування, якими експортери будуть зменшувати податкові зобов'язання з ПДВ до 0 % після завершення валютного нагляду за дотриманням граничних строків розрахунків.

Окремі питання щодо коригування податкових зобов'язань з ПДВ є у частини наших клієнтів, які експортують товар на підставі періодичних митних декларацій. Так, буквально тлумачення закону дає підстави стверджувати, що розрахунок коригування для експортної операції на підставі періодичної, спрощеної митної декларації може бути складено та зареєстровано лише в тому випадку, якщо обсяг товару у періодичній, спрощеній митній декларації та додаткових митних деклараціях повністю співпадає.

Однак, закон не враховує толеранс, який зазвичай передбачаються контрактами, що може мати наслідком проблеми з подальшим коригуванням суми податкових зобов'язань з ПДВ.

Також актуальна редакція закону не на користь експортерів регулює питання використання попередньої оплати за товар. Так, значна частина наших клієнтів є представниками іноземних агропромислових корпорацій в Україні. Як правило, такі компанії експортують товар на користь своїх пов'язаних осіб, які, в свою чергу, можуть надати українським компаніям певну суму передоплати, яка надалі використовується для цілої низки експортних операцій.

При цьому, виходячи з буквальноного тлумачення закону, відсутність оформленої митної декларації не дає можливості отриманій експортером передоплаті взяти участь у розрахунку ліміту. Тобто той факт, що експортер вже отримав передоплату за товар не звільняє такого експортера від обов'язку реєструвати податкову накладну – оскільки така передоплата зможе вплинути на збільшення ліміту лише за наслідками оформлення митної декларації, тобто лише тоді, коли експорт буде завершено.

Зазначені положення є відверто дивними зважаючи на мету закону – забезпечення фактичного повернення/надходження валютної виручки в Україну.

Ще варто звернути увагу, що режим експортного забезпечення передбачає нові форми взаємодії між експортерами, митними та податковими органами, Національним Банком України та обслуговуючими банками. Але

поки що відсутні навіть натяки на нормативно-правові акти, якими б визначались особливості такої взаємодії та обміну інформацією. Деякі обслуговуючі банки наших клієнтів навіть зараз, через понад місяць після введення закону в дію, не мають уявлення, яким чином розраховувати ліміти та передавати їх в Національний Банк України.

Загалом, ми розділяємо благородні цілі, задля яких був розроблений режим експортного завезення. Разом з тим дозволимо собі припустити, що в нинішній редакції закону режим експортного забезпечення працювати не буде. А якщо режим все таки запровадять без суттєвих доопрацювань закону, гадаємо, що наслідки будуть протилежні тим, яких очікували розробники (<https://latifundist.com/blog/read/2993-chomu-ne-pratsyuye-rezhim-eksportnogo-zabezpechennya>). – 2023. – 02.05).

Блог на сайті «Освіта»

Про автора: Юлія Гришина, народний депутат, заступник голови фракції “Слуга Народу“, голова підкомітету з питань вищої освіти Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій.

Ю. Гришина: як не втратити майбутнє держави

Нещодавно презентоване дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни показало, що 40% учнів Сходу та 30% Півдня країни були вимушені виїхати за кордон чи в інші регіони. Лише 40% батьків зазначили, що їх діти постійно вчилися. Повітряні тривоги, відключення електроенергії та слабкий інтернет перешкоджали освітньому процесу. Нездатність самостійно під'єднатися, нестабільний емоційний стан та брак мотивації учнів також вплинули на якість отримання знань.

Останнім часом багато представників галузі почали говорити про так звані освітні втрати. Все почалося ще під час пандемії COVID-19, коли багато дослідників почали аналізувати вплив закриття шкіл та дистанційного

освітнього процесу на знання та навички дітей, а, відповідно, на їх майбутнє та добробут країни в цілому.

В Україні вплив повномасштабного вторгнення наклався на наслідки пандемії. Ця ситуація є насправді унікальною для світу і вимагає ґрунтовних досліджень та виважених ефективних рішень.

Що таке освітні втрати? Який вплив на учнів, студентів та їх майбутнє вони мають? Що може і має зробити держава для їх подолання? Всі ці питання хвилюють не просто освітянську спільноту, а й батьків та безпосередньо учнів та студентів.

Освітніми втратами можна умовно назвати недоотримані знання, вміння та навички, які викликані відсутністю чи обмеженнями можливостей навчання. За підсумками навчального року окремо взятий учень має опанувати визначений обсяг знань, певний рівень володіння матеріалом, досягнути зрозумілі цілі та результати.

Якщо внаслідок війни та викликаних нею обставин учень вимушений пропустити частину або має менше часу на освоєння навчального матеріалу, то це може негативно вплинути на його розвиток, на результати, на здатність оперувати знаннями, які будуть свого роду фундаментом для подальшого навчання. Життєвий досвід кожного має приклади такого пропущеного, часто внаслідок хвороби, матеріалу, який потім довелося вивчати самостійно, з батьками, а то й із репетиторами.

І завдання держави не тільки чітко зрозуміти рівень таких освітніх прогалин у кожного з учнів, а й розробити дієву систему компенсації. Недоотримані знання, недостатній час на їх освоєння, поверхневе чи суто теоретичне сприйняття певних навичок та вмінь можуть суттєво вплинути на майбутнє окремо взятої дитини та на розвиток держави в цілому. І завдання держави, освітянської спільноти та безпосередньо батьків зробити все необхідне, щоб учень отримав усе необхідне для засвоєння необхідного матеріалу.

Що ми можемо зробити вже зараз?

По-перше – це велике, ґрунтовне дослідження ситуації. Нам треба чітко

визначити, що таке освітня втрата і якою вона є по відношенню для кожного учня. Це може бути моніторинг, анкетування учнів та батьків, тестування чи навіть опитування за допомогою сучасних інформаційних технологій. Треба чітко визначити, чого саме, з яких предметів і в якому обсязі не вистачає нашим дітям.

Не менш важливим етапом має стати розуміння, яким чином ми можемо компенсувати втрачений час. Варіантів безперечно багато, освітня спільнота обговорює різні шляхи: подовження навчання, створення додаткових форматів, таких як літні школи чи інтерактивні курси, залучення репетиторів за форматом «Підтримка та навіть скорочення канікул». Усі варіанти є предметом дискусії та мають бути враховані під час розробки державної програми.

На мій погляд, наступним кроком має стати розробка національної програми компенсаційних занять, яка має базуватися на

висновках загальнодержавного моніторингу освітніх втрат та пропонувати різні варіанти компенсаційних заходів з урахуванням безпекової ситуації та особливостей окремої дитини.

Наше завдання – зробити таке додаткове навчання зручним, корисним та ефективним. Наші головні акценти – це безпека та здоров'я дітей, які є майбутнім нашої країни. І для цього ми маємо залучити досвід інших країн, використати найкращі світові практики та залучити для цього найкращих фахівців.

Питання подолання освітніх втрат є питанням номер для кожного з нас. Це унікальний шанс швидко та якісно змінити систему освіти, створивши нову, якісну систему освіти, орієнтовану на дитину, її щастя, здоров'я, її результати та задоволення її потреб. І ми не маємо права його втратити (<https://osvita.ua/blogs/89027/>). – 2023. – 02.05).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 8 (250) 2023**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
А. Берегельська, Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:
Н. Крапіва

Підп. до друку 08.05.2023
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 4,62.
Наклад 21 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net